

Role veřejnoprávních médií v české společnosti

M a r t i n M a š e k

Bakalářská práce 2009

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta multimediálních komunikací

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta multimediálních komunikací
Ústav marketingových komunikací
akademický rok: 2008/2009

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Martin MAŠEK**
Studijní program: **B 7202 Mediální a komunikační studia**
Studijní obor: **Marketingové komunikace**

Téma práce: **Role veřejnoprávních médií v české společnosti**

Zásady pro vypracování:

1. Provedte rešerše odborné literatury a dalších zdrojů zabývajících se problematikou veřejnoprávních médií v ČR s přihlédnutím k mediální politice EU.
2. Popište, jakým vývojem prošla média veřejné služby v České republice, jaký vliv měla a mají na českou společnost a uveďte, jak se jejich význam vyvíjel zejména po roce 1989.
3. V praktické části pomocí dotazníkového průzkumu zjistěte, jak česká společnost veřejnoprávní média vnímá i jak je odlišuje od ostatních médií.
4. Vyhodnoťte provedenou analýzu současných trendů a situace na poli veřejnoprávních médií a naznačte další možnosti vývoje a směřování.

Rozsah práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

KOLEKTIV autorů. 10 let v českých médiích. 1. vydání, Praha: Portál, 2005. ISBN: 80-7178-925-9.

HVÍŽĎALA, Karel. Moc a nemoc médií. 1. vydání, Praha: Dokořán, 2003. ISBN: 80-86569-70-5.

HVÍŽĎALA, Karel. Jak myslet média. 1. vydání, Praha: Nakladatelství Jaroslava Jiskrová - Máj, 2005. ISBN 80-7363-047-8.

JIRÁK, J., KÖPPLOVÁ, B. Média a společnost. Praha, Portál 2003. ISBN 80-7178-697-7

KOLEKTIV autorů. 10 let v českých médiích. 1. vydání, Praha: Portál, 2005. ISBN: 80-7178-925-9, EAN: 9788071789253

LIPOVETSKY, Gilles. Soumrak povinnosti ; Prostor 1999, edice Střed, počet stran 312 ISBN: 80-7260-008-7.

KOVAŘÍKOVÁ, Dana: Role televizního vysílání veřejné služby v současném evropském kontextu. In: Média a realita 2002. Sborník prací Katedry mediálních studií a žurnalistiky FSS MU Brno.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Svatava Navrátilová, Ph.D.**
Ústav marketingových komunikací

Datum zadání bakalářské práce: **12. ledna 2009**

Termín odevzdání bakalářské práce: **11. května 2009**

Ve Zlíně dne 12. ledna 2009

doc. MgA. Jana Janíková, ArtD.
pověřená děkanka

Mgr. Ing. Olga Jurášková
ředitel ústavu

Prohlašuji, že na celé bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval.

Praha, květen 2009

.....
Martin Mašek

O B S A H

ÚVOD	str.6
1 TEORETICKÁ ČÁST	str.6
1.1 Média veřejné služby	str.6
1.2 Věčná debata nad označením „veřejnoprávní“	str.7
1.3 Patří všem a zároveň nikomu	str.8
1.4 Předchůdci veřejnoprávních médií v ČR.....	str.9
1.5 Vznik veřejnoprávních médií v ČR.....	str.9
1.6 Hodnocení kvality vysílání veřejnoprávních médií	str.10
1.7 Vliv komerčních médií.....	str.11
1.8 Mnoho důvodů pro existenci médií veřejné služby	str.12
1.8.1 Role poskytovatele objektivního zpravodajství	str.14
1.8.2 Role „hlídacího psa demokracie“	str.15
1.8.3 Role vzdělávací, osvětová a výchovná	str.17
1.8.4 Vzdělávací programy České televize a Českého rozhlasu.....	str.18
1.8.5 Role kulturně osvětová	str.20
1.8.6 Role tvůrce zábavy	str.21
1.8.7 Role „moderátora“ celospolečenských debat.....	str.23
1.8.8 Role ČTK vůči České společnosti	str.24
1.8.9 Role správců archívů	str.24
1.9. Nevýhody veřejnoprávních médií pramenící z jejich historie	str.25
1.10 Význam a potřeba silného marketingu aneb kvalitu musíme umět prodat	str.25
1.11 Politická (ne)závislost veřejnoprávních médií v ČR a krize v ČT.....	str.26
1.12 Veřejnoprávní média v Evropské unii.....	str.28
1.13 Evropská unie a nejvýznamnější mediální legislativa	str.29
1.14 Politické tlaky existují všude v Evropě	str.30
1.15 Evropská média veřejné služby v ohrožení	str.31
1.16 Evropská komise zvažuje nová pravidla pro veřejnoprávní média.....	str.32
1.17 Závěr teoretické části	str.33
2 PRAKTICKÁ ČÁST	str.33
2.1 Úvod praktické části	str.33
2.2 Aktuální situace na mediálním poli.....	str.34
2.3 Forma průzkumu: Dotazník.....	str.34
2.4 Volba otázek	str.34
2.5 Výsledky průzkumu „Vnímatelnost televize a rádií diváky a posluchači“	str.35
2.6 Vyhodnocení průzkumu	str.44
2.7 Exklusivní rozhovor s novinářem Karlem Hvižďalou	str.45
ZÁVĚR	str.47
Literatura a další zdroje.....	str.49

ABSTRAKT

Tato práce se věnuje roli veřejnoprávních médií v české společnosti. V úvodu popisuje, jak jsou u nás média veřejné služby a jejich úloha definovány zákonem, a jak, proč a z čeho vznikla. Dále pak vyzdvihuje zásadní role veřejnoprávních médií a ukazuje, v čem se odlišují od médií privátních. Práce upozorňuje i na nejpálčivější otázky, které v současné době trápí až ohrožují jak tuzemská, tak i ostatní evropská média veřejné služby. Praktická část je pak zaměřena na to, jak vnímá média veřejné služby česká společnost, a to i v konfrontaci s ostatními médii. Závěrečná část přináší exkluzivní rozhovor s novinářem Karlem Hvíždálou, který odpovídá na několik otázek, jejichž význam je pro budoucnost České televize, Českého rozhlasu a ČTK klíčový.

Klíčová slova

Veřejnoprávní média, veřejná služba, Česká televize, Český rozhlas, ČTK, tisková agentura, evropská média, role, význam,

ABSTRACT

This study focuses on the role of Public Media in the Czech Society. In introduction we describe, how are at our Public media utility and their exercise defined by law, why and where they started. Further then we stress the pivotal role of statutory media and show wherein in principle they differ from private media. Our study focuses on the hot which at present worry or even threaten our and European media. Practical part describes how are public media viewed by Czech society in confrontation with other media. In the final part I present a short exclusive interview with the journalist Karel Hvíždala, to whom I asked a couple of questions, that I consider cardinal in terms of futures Czech Television, Czech Radio and ČTK.

Keywords

Public media, public service, Czech television, Czech radio, ČTK, press agency, European media, role, meaning,

ÚVOD

Proč jsem si vybral dané téma? O mediální problematiku se zajímám již několik let. Média se stala mou pracovní náplní, jsou zároveň mým koníčkem. Zejména masové sdělovací prostředky mě fascinují. Možnost zásahu, vlivu na posluchače, na diváky a čtenáře, ale vedle toho i úloha odpovědnosti, pestrost témat a výběru osobností, to vše mě na médiích velmi přitahuje. Trendy moderní doby bohužel nahrávají stále větší povrchnosti, bulvárnosti, zkratkovitosti a klipovitosti. Tyto tendence jsou jedním z klíčových argumentů pro existenci médií veřejné služby. Svou bakalářskou práci bych proto rád věnoval zevrubnějšímu osvětlení významu veřejnoprávních médií pro českou společnost.

„Veřejnoprávní vysílatelé představují podle mého mínění ve společnosti jeden z pilířů kultury a demokracie... Sotva kdo jiný v audiovizuálním světě trvale zachovává a rozvíjí jazyk, literaturu, divadlo, hudbu a historii... Význam veřejnoprávního vysílání však překračuje kulturní rozmanitost; nezávislá média nesvázaná s obchodními či politickými zájmy jsou klíčová pro pluralitní demokracii ...“ Václav Havel, 2006 ¹⁾

1 TEORETICKÁ ČÁST

1.1 Média veřejné služby

Médii veřejné služby označujeme takové sdělovací prostředky, jež mají příjem z veřejných peněz a zákonem definované zadání. Jsou zřizována především za účelem ochrany před zneužitím médií politickou garniturou. Smysl jejich existence je však mnohem širší, to nakonec také plánuji ukázat v dalších kapitolách své práce. V České republice se jedná o Českou televizi (ČT), o Český rozhlas (ČRo) a pak v této souvislosti někdy opomíjenou Českou tiskovou kancelář (ČTK).

Česká televize, Český rozhlas i ČTK jsou veřejnoprávní instituce, které mají svou působnost a rozsah vymezen zákonem a jejich povinností je „poskytovat efektivní, ověřené, všestranně vyvážené informace pro svobodné vytváření názorů“. Podle profesorky JUDr. Marie Kalenské, která přednáší pracovní právo na Karlově univerzitě, se ČT: „Odlišuje od normálního zaměstnání, kde ředitel může zaměstnanci přikázat změnu textu dopisu, nebo

---

1) HAVEL, V. *V čem jsme jiní aneb veřejnoprávní vysílání v evropské mediální krajině*. Velká Británie, John Libbey Publishing, 2006, Předmluva k publikaci

dokonce takový text sám upravit. Pokud by se vedoucímu v ČT zdálo, že redaktor či moderátor neposkytuje informace tak, a jak to požaduje zákon, může ho volat k odpovědnosti, nejspíše kárné, nemůže však do jeho tvůrčí práce zasahovat.“²⁾

Za jakousi pramatku veřejnoprávních médií ve světě je považována britská BBC, která vznikla v roce 1922 nejdříve jako komerční společnost, jež se následně v roce 1927 transformovala do média veřejné služby. Po 2. světové válce pak vzniká například v Německu na nátlak vítězných spojenců ARD, nebo v Rakousku ORF. Svá média veřejné služby mají i Spojené státy - televizi PBS a rozhlas NPR.

1.2 Věčná debata nad označením „veřejnoprávní“

Na úvod také nutno podotknout, že bavíme-li se o veřejnoprávních médiích, pak už sám termín „veřejnoprávnost“ nás pro svou výraznou specifikou determinuje k debatám vesměs akademickým. Málokdo ze širší laické veřejnosti už dnes přemýšlí nad tím, které médium je „veřejnoprávní“ a které nikoliv. Nakonec tuto tezi potvrzuje i výzkum v praktické části mé bakalářské práce. Mnoho nezasvěcených lidí daleko spíš sáhne po starším typu označení a hovoří o České televizi či o Českém rozhlasu nesprávně a zjednodušeně jako o „státních médiích“.

Uslyší-li zahraniční expert slovo "veřejnoprávnost", zakroučí udiveně hlavou. Přídavné jméno veřejnoprávní, kterým označujeme Český rozhlas a Českou televizi, je převzaté z německé jazykové oblasti, kde "öffentlich-rechtlich" označuje právní formu vysílací organizace, nikoli náplň její činnosti. Diskutujeme-li tedy o obsahu a náplni tzv. veřejnoprávního vysílání, není důležité, že vysílatel je "veřejnoprávní", je důležité, zda vykonává "veřejnou službu".

Bylo by tedy správnější používat jiný slovník a diskutovat nikoli o tom, co je to "veřejnoprávnost", ale o tom, co si představujeme pod pojmem veřejná služba... Mezi politiky a novináři se pojem veřejnoprávnost zahnízdil natolik, že ho i nespokojení a protestující teoretici musí ve veřejných diskusích akceptovat, chtějí-li zůstat ve hře.

Termín veřejnoprávní naznačuje, že ze zahraničních vzorů byl nejbližší ten německý, kde vysílací organizace jsou důsledně označovány jako "öffentlich-rechtliche Anstalten", tj. instituce veřejného práva.

---

2) HVÍŽDALA, K. *Moc a nemoc médií - Rozhovory a eseje*. Praha, Dokořán, Jaroslava Jiskrová - Máj, 2003 str. 236, 237

V anglosaské oblasti se totiž nehovoří o veřejnoprávních institucích, ale o organizacích veřejné služby - BBC je public service broadcaster, který je veřejným podnikem - public enterprise, corporation. Rovněž ve Francii se používá pouze adjektivum veřejný - public, přičemž o vysílatelích se hovoří častěji jako o organizacích veřejného sektoru (le secteur public) nežli o veřejných organizacích. ³⁾

1. 3 Patří všem a zároveň nikomu

Už to, že veřejnoprávní média patří nám všem, a zároveň vlastně nikomu z nás, je pro samotná média role v první řadě velmi nevděčná. Stávají se často předmětem kritiky z nejrůznějších stran. Opětovaně se do nich trefují politici, mnohdy také zástupci komerčních médií. My všichni koncesionáři si je platíme, jako bychom tedy měli všichni i nárok a právo na to chtít po nich zrovna to, co nejvíce zajímá především nás. Jenže každý z nás má trochu jiná očekávání. Někdo chce od médií zábavu, někdo kvalitní zpravodajství, jiný se chce vzdělávat. Role a úloha veřejnoprávních médií v české společnosti není tedy zdaleka jen jedna; těch významů a důvodů, proč mít televize, rádio či zpravodajskou agenturu veřejné služby, je hned několik. Všechny zde postupně rozvedu.

Nejoblíbenější floskule o veřejné službě říká, že není nikde definovaná a nikdo vlastně neví, co to je. Zajímavé je, že s touto tezí přicházejí i poslanci - a lhostejno, zda levicoví nebo pravicoví. Schvalovali přitom jak zákony o České televizi a o Českém rozhlasu, tak jejich kodexy. Zákony poměrně obecně, kodexy pak do nejmenších podrobností popisují, co se rozumí pod veřejnou službou v oblasti televizního, resp. rozhlasového vysílání. Je ovšem možné, že politici či zástupci privátních médií volají po nějakém stručném a výstižném vymezení veřejné služby. To ale prakticky není možné. Přesně to popsal nynější ředitel Českého rozhlasu Václav Kasík, když vzpomínal na svůj projekt z roku 1999. Ve spolupráci s lidmi z FSV UK se o definici veřejnoprávnosti pokoušel: buď byla příliš široká, nebo nedostatečně univerzální. ⁴⁾

---

3) ŠMÍD, M. *(Prvních) 10 let České televize*, Vydala: Česká televize, edice: PR a Promotion; 2003

4) PUNČOCHÁŘ, J. *Média veřejné služby: věčná diskuse*, [on-line] 2008, Dostupný na WWW: <<http://puncochar.blog.respekt.cz>>.

1. 4 Předchůdci veřejnoprávních médií v ČR

Český rozhlas, Česká televize a ČTK nevznikly na zelené louce. Ani nespadly jen tak z nebe příchodem nového režimu po roce 1989. Nebýt poměrně bohaté historie všech tří subjektů, nebyly by jistě tam, kde jsou dnes. A právě jejich historie pro ně byla na počátku transformačních devadesátých let - a je stále i dnes - částečně výhodou a částečně handicapem. Než se po revoluci rozhlas, televize a ČTK staly médii veřejné služby, sloužily před listopadem 1989 režimu a jeho všemocné propagandě. Jako každý totalitní systém, využíval i ten komunistický státní média v někdejší Československu k agitaci a šíření iluze o ideálu socialistického zřízení. Rozhlasu i televizi ale nelze upřít, že tehdy byla jejich role rovněž částečně vzdělávací a dále pak i zábavná. Dokonce za komunismu existovala řada pořadů, které byly oprostěny od realit režimu a své diváky prostě jen bavily, nebo prostě jen vzdělávaly. Co se zábavy týče, byl to samozřejmě jeden z klíčových úkolů státních médií, bavit lidi. Už třeba jen proto, aby zapomněli, že se jim zase tak dobře v tom komunistickém hájemství nedaří.

1. 5 Vznik veřejnoprávních médií v ČR

Český rozhlas byl zřízen zákonem České národní rady 484/1991 z 29. 11. 1991 nejprve v rámci Československého rozhlasu, jako samostatný subjekt funguje od rozpadu Československé federativní republiky dne 31. prosince 1992. Památkově chráněná budova Českého rozhlasu na Vinohradské třídě v Praze hrála významnou úlohu v moderních národních dějinách. Byly o ni svedeny těžké boje zejména při tzv. Pražském povstání v květnu 1945 a také v prvních dnech okupace Československa vojsky Varšavské smlouvy v srpnu 1968. ⁵⁾

Česká televize vznikla k 1. 1. 1992 podle zákona o České televizi (zákon č. 483/1991 Sb.) jako televizní služba veřejnosti České republiky a ujala se role provozovatele vysílání na programech ČTV a OK 3 i svého majetku, jehož základem byl majetek podle zákona převedený z Československé televize. Také velká část pracovníků přišla z Československé televize. Česká televize použila základní organizační strukturu, kterou vytvořili její pozdější vedoucí pracovníci - ještě pod hlavičkou Československé televize - během roku 1991. Přinášela zásadní změnu ve vztazích mezi řízením programu, vlastní tvorbou, výrobou

---

5) Historie Českého rozhlasu, [on-line]. Wikipedia, 2009. Dostupný na WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/%C4%8Cesk%C3%BD_rozhlas>.

výrobou a ekonomickými hledisky. Tento kvalitativně nový vztah byl podmíněn zrušením tzv. hlavních redakcí, značným "odtučením" dramaturgie a ostatních kategorií redakčních pracovníků, spojeným s přechodem na větší množství tvůrčích skupin koncentrovaných jen do několika producentů center a studií.⁶⁾

Co se ČTK týče, po listopadu 1989 začala transformace agentury a její snaha o nezávislé a neustranné zpravodajství. V roce 1993 ČTK prošla hlubokou hospodářskou a personální krizí. Následně byla dokončena její transformace a reorganizace. Podle zákona o ČTK byla oddělena od státu a získala formu veřejnoprávní instituce.⁷⁾

Česká tisková kancelář (ČTK) je národní tisková a informační agentura, jejímž posláním je poskytovat objektivní a všestranné informace pro svobodné vytváření názorů. ČTK je veřejnoprávní institucí, která byla zřízena zákonem. Stát neodpovídá za závazky agentury a agentura neodpovídá za závazky státu. ČTK není dotována ze státních prostředků. ČTK je politicky i ekonomicky nezávislá. Ve své práci se řídí heslem: rychlost - spolehlivost - nezávislost.⁸⁾

1. 6 Hodnocení kvality vysílání veřejnoprávních médií

Jednou za čas někdo z veřejně činných osobností, většinou se jedná o politiky, přijde s tvrzením, že vlastně média veřejné služby nepotřebujeme, že jsou zbytečně nákladná a že stejně nevysílají dostatečně kvalitní program. Následují pak nekonečné debaty na adresu kvality programu České televize a Českého rozhlasu. Nic proti diskusi a debatám jako takovým, pokud se jich účastní ti, kteří opravdu dokáží díky své praxi a vzdělání reálně a objektivně zhodnotit onu úroveň. Pak každá taková debata může přinést patřičnou míru podnětů pro zdravou sebereflexi televize i rozhlasu. Jenže realita bývá smutnější. Mnohdy je zaměřována samotná kvalita programu za pouhou kvantifikaci diváckého a posluchačského zájmu. Hovoří se pak o číslech sledovanosti či poslechnovosti. Čísla jako taková se pak pro lidi z mediální sféry vně i uvnitř veřejnoprávních médií stávají skutečným zaklínadlem. To je velká chyba. Vysoká sledovanost ještě nikdy nebyla přímou zárukou vysoké kvality programu.

---

6) Česká televize [on-line]. Praha, 1999. Dostupný na WWW: <<http://www.ceskatelevize.cz/ct/historie/kroky.php>>.

7) ŠTENCLOVÁ, B. ČTK vznikla zároveň s republikou [on-line]. Praha, 2008. Dostupný na WWW: <http://www.praha.eu/jnp/cz/extra/osmicka_na_konci/ctk_vznikla_zaroven_s_republikou.html>.

8) Česká tisková agentura, Základní informace [on-line]. Praha, 2009. Dostupný na WWW: <http://www.ctk.cz/o_ctk/zakladni_informace>.

Jistě existuje i druhý extrém – pořady, které nikdo nesleduje, protože se na ně opravdu nedá koukat. Veřejnoprávnost nemůže být samoúčelná, tedy pokud je nějaký program hodnotný a má jeho vysílání mít dopad a efekt, je samozřejmě nutné, aby o něm věděla co nejširší veřejnost a aby měla zájem ho sledovat či poslouchat.

A řešení „zakletí čísel“? Je jediné. Osvícení charismatičtí manažeři, lidé na svých místech a neustálý důraz na obsahovou úroveň a vysokou kvalitu. Je hodně důležité, aby na předních manažerských pozicích ve veřejnoprávních médiích seděli lidé, kteří si dostatečně dokážou obhájit i řadu hodnotnějších programů, které prostě nikdy nebudou mít masovou přízeň veřejnosti. Proti tomu je evidentní, že Česká televize i Český rozhlas by se měly ucházet o přízeň všech svých koncesionářů, tedy i těch, jež nazýváme „většinovými posluchači“ a diváky. Díky stávající programové členitosti, kterou ještě pomáhá rozšířit probíhající digitalizace, je velká šance při dobrém programovém plánování a rozložení vysílání do několika jednotlivých základních cílových skupin, že pak obě média pojmu značně široký záběr divácké obce.

1. 7 Vliv komerčních médií

Na úroveň vysílání veřejnoprávních médií mají paradoxně často vliv média komerční. Zde pak především myslím úroveň formální daleko více, než obsahovou. Jak veřejnoprávní rádia, tak i televize vědí, že pokud nebudou držet tempo s rytmem a trendy doby (moderní znělky, moderní grafika, vyšší temporytmus vysílá atd.), nemají velkou šanci obstát na trhu v boji o vysokou diváckou a posluchačskou přízeň. Přirozený systém konkurenčního boje je zde do jisté míry zdravou záležitostí, jen u veřejnoprávních médií nesmí nikdy vést ke snižování jisté úrovně a hranice, nesmí vést k obsahové plytkosti, bulvárnosti, zkaženosti apod.

Dnes, devět let po vzniku televize veřejné služby, jsme svědky proměny jejího postavení v české společnosti. Tuto změnu přinesla konfrontace veřejné televize s fenoménem televize komerční, zejména po zahájení vysílání televize Nova v únoru roku 1994. Komerční televize je kompaktní celek, který má jasně stanovený cíl - zisk. Není tlačena k ničemu, po čem neexistuje většinová poptávka. Bohužel, také více vyhovuje charakteru televizního média, které "činí ze zábavy přirozenou formu zobrazení jakékoli skutečnosti" (Neil Postman). Ačkoli srovnání s komerčním subjektem ozřejmilo a projasnilo roli veřejné televize ve společnosti, její současné společenské postavení - díky dramatickému propadu ve sledovanosti, obtížím ve vlastním provozu, pověsti nevhodné instituce a nepřesvědčivé vnější i vnitřní

komunikaci svých cílů - lze nazvat krizí legitimacy. Ve společnosti není jasně definován důvod, proč veřejná televize existuje. ⁹⁾

Úryvek z konceptu Petra Sládečka z roku 2000 ukazuje, jak zásadní vliv na veřejnoprávní televizi měl vstup komerční televize na náš trh. Dnes, devět let po vzniku tohoto textu, jsem přesvědčený, že se mnohé změnilo a České televizi se daří daleko více než dříve obhajovat své postavení a fungování v České společnosti; i to se nakonec pokusím ještě více dokázat v další části mé práce.

1. 8 Mnoho důvodů pro existenci médií veřejné služby

„Zatímco zastánci deregulace volají po komodifikaci médií, příznivci médií veřejné služby vyzývají k opačnému jevu: demodifikaci. Jinými slovy: namítají, že určité segmenty lidské činnosti nemohou být zajišťovány pouze trhem.

Jednou z objektivních příčin existence veřejného sektoru jako takového je selhání trhu. Jedná se o okolnosti, které brání trhu dosáhnout ve všech případech optimálního rozdělení zdrojů tak, aby byl maximalizován dosažitelný užitek. Absolutní převaha zájmu jednoho producenta ho činí málo citlivým ne negativní důsledky určitého ekonomického chování z hlediska dlouhodobějších horizontů. Je podnětný ve vztahu k ekonomickému růstu, ale málo citlivý k ekonomickému rozvoji, který v sobě skrývá prvek kvalitativního charakteru.

Již jenom z logiky způsobu financování komerčních stanic vyplývá, že závislost na prodeji reklamního času vede ke snaze maximalizovat počet diváků. To nutně omezuje širší spektra nabízených pořadů. Preferovány jsou většinové žánry, zatímco pořady pro diváky s menšinovými zájmy jsou ekonomicky nerentabilní. ¹⁰⁾

Pokud chci v této své bakalářské práci dospět k objasnění role veřejnoprávních médií v české společnosti, pak je nutné podotknout, že evidentně nejde o jednu roli, nýbrž o několik konkrétních i obecnějších významů a důvodů, pro které je dobré mít média veřejné služby, je hned několik. Stačí si jen představit, o co bychom přišli, kdyby u nás byla média veřejné služby ze dne na den zcela zrušena. Jak by vypadal český mediální trh, kdyby zde fungovala

---

9) SLÁDEČEK, P. Role a postavení média veřejné služby v české společnosti počátku nového tisíciletí [on-line].

Rada ČT, Praha, 2000 Dostupný na WWW:

<http://master.ceskatelevize.cz/radact/dokumenty/projekt_ct/sladecek.pdf>.

10) KOVAŘÍKOVÁ, D. *Role televizního vysílání veřejné služby v současném evropském kontextu.* Média a realita 2002. Sborník prací Katedry mediálních studií a žurnalistiky FSS MU Brno; 2002, s. 214-236.

jen a pouze média komerční? Těžko by někdo věnoval peníze na tvorbu vzdělávacích pořadů, dokumentárních filmů či programů směřovaných menšinám, těžko bychom se dočkali analytických pořadů, které jdou pod kůži problémům, jež nás obklopují v běžném životě, v politice, v ekonomice, v okolním světě vůbec. Těžko bychom mohli sledovat i zpravodajství, které je oproštěno senzacechtivých prvků ryze bulvárního charakteru. Mohl bych takto ještě chvíli pokračovat, ale mnohem lepší bude rozvést jednotlivé konkrétní role jasně a přehledně v následujících kapitolách.

O tom, jak by zmíněná funkce veřejné služby měla být ve vysílání konkrétně naplňována, se vedou průběžné a nikdy nekončící diskuse, které jednak potvrzují to, že její rámec nelze přesně a definitivně stanovit, neboť tato funkce není funkcí sociologickou s "objektivním" charakterem, prosazujícím se nezávisle na záměrech zúčastněných. Tyto diskuse dále dokazují, že funkce veřejné služby odráží společenská očekávání, tj. to, co společnost od veřejné instituce vyžaduje a co se může v různých sociálních strukturách navzájem silně odlišovat.

Také z toho důvodu se nelze slepě ohlížet po cizích vzorech, z nichž je sice možné převzít obecná pravidla, lze z nich čerpat inspiraci, využít historické zkušenosti, ale nelze je slepě kopírovat. Vlastní konkrétní náplň pojmu veřejné služby rozhlasového a televizního vysílání by se pak měla vytvářet v domácím prostředí v průběhu široké diskuse za účasti celého politického spektra.

Legitimita, "právo na život" veřejné či veřejnoprávní instituce vychází z existence společného veřejného zájmu, a také z poznání, že tento veřejný zájem je něčím více než prostým součtem soupeřících individuálních zájmů. Ačkoli "veřejný zájem" bývá velice frekventovaným pojmem politického života, ačkoli se na něj odvolávají i právní normy, jeho definování je kupodivu velice vágní a neurčité.¹¹⁾

---

11) ŠMÍD, M. (Prvních) 10 let České televize, Vyžala: Česká televize, edice: PR a Promotion; 2003

1. 8. 1 Role poskytovatele objektivního zpravodajství

Jak zákony, tak samotné vnitřní kodexy České televize i rozhlasu výrobu zpravodajských a publicistických pořadů přímo ukládají. Právě zpravodajství je obecně považováno za páteř veřejnoprávního vysílání. Litera zákona pak navíc klade důraz na objektivitu, věrohodnost a vyváženost. To, co však může mít vliv na kvalitu a s čím veřejnoprávní média bojují a bojovat ještě více budou, je postupující bulvarizace zpravodajství. Televize a rozhlas si musí hlídat, aby v masivní míře nepřicházely o diváky a zároveň nesmí přistoupit na pravidla bulvárních sdělovacích prostředků. Toto balancování není jednoduché, ale vesměs se zatím oběma médii daří. Druhým zásadním nebezpečím veřejnoprávního zpravodajství a publicistiky je narušení zmíněné objektivity a nezávislosti, a to především politické.

Vrátíme-li se nyní k úvodnímu příkladu z Německa, ve věci rozdělení rolí ve společnosti vykazujeme značné odchylky od ideálního standardu. Politici se snaží, pod nejrůznějšími záminkami, média a jejich způsob zpravodajství ovlivňovat, ač jim to vůbec nepřísluší. Nemluvit do obsahu zpravodajství je cena, kterou v mediální demokracii platí politik za to, že má moc. To je ale věc politické kultury, která se pěstuje desetiletí. Zatím se o naši televizi díky zpolitizovaným radám a způsobu a mechanismu odvolání generálního ředitele a navyšování poplatků v Evropě hovoří jako o parlamentní televizi. O rozhlasu nehovořím jen proto, že televize je důležitější, ale jinak většina připomínek platí i o této veřejné službě. (Viz. Právo z 24. května 2005: „Je snaha vyměnit ředitele, ale bude se to dohadovat v následujících hodinách mezi ČSSD a ODS,“ prozradil jeden z členů mediální komise Sněmovny před volbou ředitele Českého rozhlasu.) Jako nejsou přesně rozděleny role mezi politiky a novináři, tak podobně dodnes nedošlo k přísnému oddělení rolí uvnitř televize, kde není jednak odděleno strategické řízení od provozního, operativního řízení, takže generální ředitel rozhoduje například o nákupu přenosového vozu a má pak kvůli tomu problémy, jako měl ředitel Balvín, a ředitelská struktura není přesně oddělena od šéfredaktorské struktury. ¹²⁾

Právě v posledních letech navíc příchod digitalizace pomohl posunout obě média do takové fáze, že jak televize, tak rádio mají své speciální digitální kanály, které přinášejí zpravodajství téměř nonstop. Televizní stanice ČT 24 přináší živé vysílání zpráv opravdu 24 hodin denně. Podobnou roli plní rozhlas prostřednictvím stanice Česko, která vysílá se na svých

---

12) HVÍŽDALA, K. *Jak myslet média*. Praha, Dokořán, Jaroslava Jiskrová - Máj, 2005 str. 107

kmitočtech střídá s vysíláním BBC, zbytek rozhlas doplňuje a kombinuje s celoplošným zpravodajským Radiožurnálem.

Zvláštní úlohou v oblasti poskytování zpravodajství a především pak důležitých informací mají veřejnoprávní média při výjimečných a mimořádných situacích, které mohou potkat jednotlivá města, kraje nebo celý stát. Může se jednat o živelnou katastrofu, povodně, výbuch jaderné elektrárny apod. V případě vzniku krizové situace jsou pak média veřejné služby povinna na příkaz dotyčných povolaných osoba vysílat nezbytné pokyny obyvatelstvu.

Významnou roli tak měla možnost sehrát tuzemská veřejnoprávní média například během povodní v roce 2002. Rozhlas a zvláště pak televize si za své několikadenní kontinuální vysílání na celoplošné stanici ČT 2 vysloužila pochvalu z řad laické i odborné veřejnosti.

1. 8. 2 Role „hlídacího psa demokracie“

Vedle zpravodajství je pak dalším klíčovým a významným žánrem již zmíněná publicistika. Tou, která nejvíce prověřuje stav společnosti, je publicistika „pátrací“ - dnes často nazývaná cizím slovem „investigativní“.

Existence a množství investigativní žurnalistiky v našich médiích, a to nemusí jít zrovna jen o veřejnoprávní, jsou další formou testování odvahy daného média a především zkoušky stavu demokracie v celé společnosti. Extrémním příkladem nedemokracie je v této oblasti třeba Rusko a případy vražd novinářů. Z poslední doby je nejznámější tragédie zavražděné novinářky Politkovské. Jistě, jiný kraj, jiný mrav. Tuzemská atmosféra není tak divoká, na druhé straně mnohé aféry svědčí o tlaku českých politiků na média. Veřejnoprávní TV i rozhlas mají s nejrůznějšími tlaky ze stran představitelů politiky své dlouholeté zkušenosti. Vychází to ze samotné podstaty jejich fungování a způsobu, jakým je volen management televize i rozhlasu, i jak jsou voleni jednotliví „dozorčí“ mediálních rad. Jejich členy volí Poslanecká sněmovna, kruh se tedy téměř symbolicky uzavírá.

Srovnáme-li veřejnoprávní televizi a veřejnoprávní rozhlas v oblasti výroby investigativních publicistických pořadů, pak zde Český rozhlas ve srovnání s Českou televizí prohrává na plné čáře. Byť vedení rozhlasu dlouhodobě deklaruje potřebu investigativních novinářských týmů, nevyprofilovala se v této oblasti za posledních několik let z rozhlasových reportérů žádná výrazná osobnost a rozhlas jako takový nemá ani žádný speciální pořad, který by se „pátrací“ novinařinou zaobíral. Určité snahy o nápravu jsou patrné až poslední dobou. Koncem roku 2008 byla ředitelkou zpravodajských stanic ČRo jmenována Hana Hikelová, do

té doby ředitelka Rádia Česko. Ta si je zmíněného nedostatku vědoma a na jeho nápravě začala pracovat téměř hned po svém nástupu.

*Zpravodajská stanice Českého rozhlasu Radiožurnál sestavuje tým investigativních reportérů. Od začátku dubna ho povede bývalý vedoucí ekonomické rubriky Týdne Miroslav Motejlek. Informaci potvrdila on-line deníku TÝDEN.CZ ředitelka Radiožurnálu Hana Hikelová s tím, že půjde o oddělení zaměřené na reportáže a byznys. "V redakci máme dost zpravodajů, ale minimum reportérů, kteří by se mohli věnovat rozsáhlejšími kauzám," uvedla Hikelová.*¹³⁾

Česká televize – a to jak pražská, tak i třeba ostravská sekce, se investigativou dlouhodobě zabývá. V historii televize tak můžeme zaznamenat hned několik výrazných pořadů, které dokázaly rozpoutat nejednu aféru a upozornit na nejednu politický, ekonomický, právní či jiný společenský nešvar. Jmenujme již neexistující Klekánici z produkce ostravského studia ČT. Dnes je to pak především v Praze produkovaný pořad Reportéři ČT. Televize zde byla diváckou obcí potažmo sledovaností tlačena do většího konkurenčního boje s Novou a její léta populárním pořadem Na vlastní oči. (Paradoxně po letech by měl podle informací z tisku právě tento pořad zmíněné komerční televize skončit. O důvodech si můžeme myslet své.) Na vedení ČT i na jednotlivé reportéry zpravodajství a publicistiky byly v minulosti činěny mnohé nátlaky, jedním z posledních a mediálně nejznámějších byl případ z března letošního roku, kdy blízký premiérův přítel Marek Dalík se pokoušel jménem Mirka Topolánka přesvědčit reportéra České televize, ať stáhne reportáž o vyšetřování poslance Petra Wolfa. Celá aféra nakonec vedla až k pádu Topolánkovy vlády.

Dokud budou v Česku existovat publicistické pátrací pořady, můžeme si být jisti, že stále ještě žijeme v demokratickém státě. V okamžiku, kdy však přestane poslední investigativní novinář dělat svou práci, půjde o signál neblahého vývoje svobody médií u nás.

„Obroda informační etiky – stejně jako ekologie či bioetika – svědčí o postmoralistní epoše, v níž stvrzení práv a svobod převažuje na kategoristickými závazky. Za novými deklaracemi povinností tisku se de facto skrývá odhodlání vyhnout se novým zákonným opatřením, která by omezila právo na informace. Tváří v tvář nesčetným excesům médií, zvláště průnikům do soukromí, vyvstávají hrozby toho, že vlády – za podpory veřejného mínění – předloží

---

13) FRAJTOVÁ, M. Český rozhlas sestavuje investigativní reportérský tým. Časopis Týden, 19.03. 2009

nové zákony a zostří sankce za provinění. Za těchto okolností jsou z pohledu tisku sebeovládání a kodexy náležitého chování lepší než zásah státní moci, který by mohl omezit svobodu informací. Právě tak znovuoživení principu novinářských povinností slouží především určitému právu – svobodě tisku. Je takřka jisté, že otázka profesionálních závazků vyvstává pouze jako prostředek k zajištění nadřazenosti základního demokratického práva, jímž je svobodný tisk. V postmoralistních společnostech povinnost není bezpodmínečná. Stává se nástrojem, který má ochránit soukromá a veřejná média.“¹⁴⁾

Na české mediální scéně můžeme poslední měsíce sledovat obdobu toho, co předpověděl a čem hovořil francouzský filosof, sociolog a esejist a profesor Lipovetsky už před lety ve své knize *Soumrak povinnosti*. Nedávno byl právě v ČR uveden v život tzv. „náhubkový zákon“. Ten novinářům pod značně velkými tresty (až pět let vězení) mj. zakazuje publikování odposlechů. Navrhovatelé a zastánci zákona tvrdí, že odposlechy jsou vážným zásahem do osobnostních práv a nemohou sloužit ke skandalizaci lidí. Sama otázka zveřejňování odposlechů i jejich získání je opravdu sporná. Přesto právě odposlechy a jejich zveřejňování v minulých letech u nás ukázaly i odhalily mnohé politické i ekonomické nešvary. Vždy dokazovaly zneužívání moci a ilustrovaly politickou kulturu v zemi.

1. 8. 3 Role vzdělávací, osvětová a výchovná

Významnou rolí a úlohou médií veřejné služby je úloha vzdělávací. Jde o jistý luxus a nadstandard, který si mohou z podstaty své existence a díky příjmům z koncesionářských příspěvků dovolit právě a především veřejnoprávní rozhlas a televize.

Jak Česká televize, tak Český rozhlas mají bohatou historii v oblasti vzdělávacích pořadů. De facto od samotného počátku vysílání měla obě tato média potřebu své diváky a posluchače nejen bavit, ale právě i kultivovat a vzdělávat. Dnes to není jen jejich potřeba, ale i povinnost, kterou mají obě veřejnoprávní instituce pevně zakotvenu v zákonech, konkrétně v zákonu o České televizi a zákonu o Českém rozhlasu. Obě instituce si navíc zakotvily tuto úlohu i ve svých kodexech. ČT v článku 10. „Vzdělávací a osvětové pořady“ a podobně Český rozhlas v článku 9. s naprosto identickým názvem.

---

14) LIPOVETSKY, G. *Soumrak povinnosti*; Prostor 1999, edice Střed, str. 261

Mezi programová a výrobní centra České televize náleží i Centrum vzdělávacích pořadů, proto nyní krátce věnujme pozornost jeho činnosti vyvíjené v rámci této veřejnoprávní instituce, a to především s přihlédnutím k dramaturgické koncepci, k návaznosti na systém českého vzdělávání a ke kvalitě vybraných pořadů.

1. 8. 4 Vzdělávací programy České televize a Českého rozhlasu

Svou úlohu vzdělávat naplňuje ČT už a priori samotnou existencí Centra vzdělávacích pořadů. Samozřejmě pouhá existence takového centra ještě nehovoří o tom, zda svůj úkol plní či nikoliv. Mnozí pamatujeme Televizní vysílání pro školy, které fungovalo před listopadem 89 a kterým stát ve spolupráci s televizí a rozhlasem doplňoval školákům vzdělávání ve snaze pomoci ztraktivnit výuku modernějšími způsoby. Výuka měla samozřejmě v rámci ducha doby tendenční charakter. Potřebu speciálního pevného vysílacího času cítí i současný management Česká televize. Ta přináší různé vzdělávací a osvětové programy pro děti a mládež, nejnověji od ledna letošního roku v cyklu Zábavná škola v časech po patnácté hodině. Děti zde najdou několik populárně naučných seriálů, z nichž mají možnost získat mnoho zajímavých a přínosných informací.

Výběr z programu ČT1 ve středu 5.5.

15:20 - Jak zvládnout drogy (1/3)

Osudy lidí, které ovlivnily omamné látky

15:45 - Věda je zábava (25/26)

Výroba jednoduchého faxu, tajné dopisy, vyšetřování zločinu. Cyklus Austr.

V poslední době se televize také ráda chlubí cyklem Záhady starého Egypta, díky němuž se mladí diváci dostali mezi pyramidy a poznali tajemství jejich staveb nebo také životy faraónů. Mezi dalšími tématy vzdělávacích a osvětových pořadů patří také cyklus Děti v Čechách. V něm se mladí lidé seznamují s příběhy dětí, které u nás žijí, ale které se tu nenarodily. Jako třeba holčička z Angoly, jejímž domovem je zatím uprchlický tábor, Vietnamka, která vyhrála českou literární soutěž, nebo čečenští sourozenci, kteří mají za sebou válečnou zkušenost. V rámci dvacátého výročí od konce komunistického režimu u nás ČT chystá ojedinelý projekt rodinného sledování Televizních novin 1989. Dění převratného roku se bude prolínat s příběhy tehdejších mladých lidí z rodin pronásledovaných minulým režimem. Mezi edukativní pořady ČT pak patří i mnohé ze zahraniční provenience, především ty, které se věnují výuce cizího jazyka (Learning English with Ozmo apod.).

Můžeme říci, že Česká televize své poslání i povinnost danou zákonem, tedy také vzdělávat, plní, ve skrumáži uvedených pořadů ale nehledíme komplexnější systém a logiku.

Jasnou koncepci ve výrobě vzdělávacích pořadů nenalezneme ani v programu Českého rozhlasu. I ten nabízí poměrně bohatou škálu nejrůznějších titulů a cyklů, jež přinášejí poznatky o české i zahraniční historii, o vědě, technice, o kráse umění a pestrosti tuzemské i zahraniční literatury. Pořady se vzdělávacím charakterem pak vysílá hned několik rozhlasových stanic, z celoplošných především ČRo 2 – Praha, pak ČRo 3 – Vltava, večer též částečně i ČRo 1 - Radiožurnál. Různé dílčí pořady, které mají méně či více vzdělávací charakter, pak vyrábějí i ostatní stanice ČRo, a to dokonce i ty regionální. Například tak svým cyklem „*Toulky českou minulostí*“ proslul Český rozhlas Brno. Speciálně je pak svým formátem na osvětové, vzdělávací a vědeckopopularizační pořady zaměřena jedna z nejmladších rozhlasových stanic - ČRo Leonardo, ta patří do rodiny digitálních stanic. Díky zpožděné digitalizaci rozhlasového vysílání v ČR však zatím všechny nové a tzv. „digitální“ stanice Českého rozhlasu naladí posluchači pouze přes set-top-boxy, případně přes satelity, a nebo najdou vysílání všech stanic na internetu.

Některé z dalších vzdělávacích pořadů z programu Českého rozhlasu:

METEOR. Populárně-vědecký magazín, připravuje ČRo 1 a ČRo Leonardo

Sedmý světadíl, Magazín o rozmanitosti světa, připravuje ČRo Leonardo

Zrcadlo, Magazín o historii, která není minulostí, připravuje ČRo Leonardo

Natura, Magazín o přírodě a životním prostředí

Nula-jednička, Magazín o lidech, technice a technologiích

Zrcadlo, Magazín o historii, která není minulostí

Žeňšen, Magazín nejen o zdraví, medicíně a životním stylu

Hovořím-li o vzdělávacích pořadech, pak by Českému rozhlasu, České televizi a ve výsledku hlavně české veřejnosti, především té nejmladší, prospěla dohoda médií veřejné služby s kompetentními státními institucemi, především s ministerstvem školství. V okamžiku, kdy by ministerstvo školství na základě osnov požádalo rozhlas a televizi u některých vybraných předmětů o vytvoření a tedy zatraktivnění školní látky, pak by mohly televize i rozhlas vyrábět jasně koncepčně zacílené pořady. Ty by pak přímo plnily onu jasně definovanou užitečnou doplňkovou úlohu v rámci školních učebních osnov. Jistým příkladem takového zacílení je nedávno spuštěný projekt na webových stránkách stanice ČRo 3 – Vltava. Nebyl sice vytvořen ve spolupráci z ministerstvem, nýbrž z vlastní iniciativy stanice, a nese název „Čtenářský deník“. Z tohoto názvu je celkem zřejmé, o čem se jedná. Na stránkách

www.rozhlas.cz/ctenarskydenik je pro žáky základních a středních škol dostupná (i ke stáhnutí) povinná četba ve zvukovém formátu MP3. Jedná se o díla načtená různými herci, nebo ztvárněná přímo jako rozhlasové dramatizace jednotlivých děl.

O potřebě jisté koncepce, tedy určitého nalinkování, zacílení, naformátování tvorby a vysílání vzdělávacích pořadů České televize i Českého rozhlasu hovoří i výsledky následujícího výzkumu:

V rámci projektu "Pražské mediální a komunikační centrum – tvorba, ověřování a evaluace vzdělávacích programů a výzkumná činnost v oblasti dalšího vzdělávání" byla realizována focus group k problematice Mediální vzdělávací pořady. Projekt je financován Evropským sociálním fondem a rozpočtem ČR a rozpočtem Hl. m. Prahy.

Na základě projektu doc. PhDr. P. Sak, Csc. a Mgr. K. Sakové focus group realizovala AMASIA, s.r.o. dne 20.3. 2006. Z jednání focus group, kterého se zúčastnili 4 novináři a 3 mediální odborníci, byl pořízen audiovizuální záznam, který byl přepsán na DVD. Focus group moderoval doc. PhDr. Dušan Pavlů, CSc., který rovněž zpracoval závěrečnou zprávu.

Zásadním zjištěním je fakt, že v názoru na koncepci vzdělávání nejsou jednotní ani samotní respondenti – zástupci médií. Účastníci se shodli, že vznik programové koncepce je ovlivněn poptávkou z venku. Tvorba koncepce uceleného dokumentu a v neposlední řadě i jeho kvalita souvisí s poslechovostí konkrétního pořadu, zájmem o témata i se zpětnou reakcí. Respondenti však nebyli jednotní ve stanovení míry vlivu posluchačské či divácké veřejnosti.

(Při tvorbě původních pořadů natočených v České televizi, ale i při výběru dokumentů ze zahraničí je spolupráce s odbornými poradci nezbytná. Zástupce rozhlasového vysílání má zcela opačnou zkušenost.)¹⁵⁾

1. 8. 5 Role kulturně osvětová

Záznamy divadelních her, dramatizace rozhlasových her, čtení na pokračování, natáčení inscenací, produkování nezávislých filmů, to vše a jistě ještě pár dalších produktů stojí za

---

15) *Mediální vzdělávací pořady* [on-line]. Hermes, Politických vězňů 10, Praha 2009
Dostupný na WWW: <<http://www.hermesmedia.cz/?q=node/605>>.

Českou televizí a Českým rozhlasem. Z hlediska kulturní osvěty nejde rozhodně o málo. Kdyby zde neexistovala média, která nejsou závislá pouze na příjmu z reklamy, tedy na divácké sledovanosti, pak bychom byli svědky toho, že by televize vysílala jen samé mýdlové opery, nekonečné seriály a mnoho dalších ryze komerčních programů. Televizní formáty komerčních médií navíc rok od roku přitvrzují, zdrsňují, což je opět symbolem doby, divák chce víc krve, víc reality show, víc slz a akce. Zde je tedy opět vyvažovací role rozhlasu i televize veřejné služby jedinečná a nezastupitelná.

1. 8. 6 Role tvůrce zábavy

Zní to trochu absurdně, ale i zábavu mají média veřejné služby zakotvenu v zákoně. V zákonu ČT se mj. praví: „*Hlavními úkoly veřejné služby v oblasti televizního vysílání jsou zejména ... e) výroba a vysílání zejména zpravodajských, publicistických, dokumentárních, uměleckých, dramatických, sportovních, zábavných a vzdělávacích pořadů a pořadů pro děti a mládež.*“ Přesto zábava byla příchodem komerčních médií považována za něco, co přísluší právě komerčním subjektům, ty se toho nakonec i rády ujaly. TV Nova tak posunula svou roli stanice, která vychází vstříc lidem v jejich potřebě po uvolněné zábavě do maxima i svým velmi zdařilým marketingem a sloganem „Nova vás baví“. Jenže - jak říká klasik - „dělat legraci není žádná sranda“. Ano, i opravdu dobrá zábava se musí umět dělat. Zde mi dá za pravdu asi ne jeden znalec historie televizní i rozhlasové zábavy, že právě ta u nás měla vždy velmi dobrou tradici a velmi vysoko nasazenou laťku. Za minulého režimu pak obě tehdy státní média proslula svými bohatými a velkolepými Silvestry. Jistě - režim měl velký zájem na tom, aby se „pracující lidé“ ve volném čase dobře bavili a zapomněli na jiné starosti, včetně toho, že komunismus a socialismus zase tak ideální systémy k žití a pracování nejsou. Mnohá tehdejší zábava byla silně ideologická, ale mnohá také ne. O jakési nadčasové kvalitě některých tehdejších autorů svědčí i to, že se jejich díla dají s úspěchem vysílat i dnes, aniž by z nich odpadával sebemenší nános tehdejší ideologie. Příklady za všechny: Vladimír Menšík, Felix Holzmann, dvojice Šimek – Grossman, Suchý – Šlitř, Lasica – Satinský, Miroslav Horníček a mnozí další.

Dnes se v souvislosti s televizní zábavou hovoří po právu o značné krizi. Důvodů je několik, ten největší je, že televize i rozhlas se dlouhodobě nevěnují jistému vývoji, nevytvářejí si samy žádné podhoubí pro budoucí kvalitní baviče, bojí se experimentovat a dát příležitost novým, mladým. Raději pak sahají po starších, osvědčených a známých (často hlavně z řad dlouholetých známých a kamarádů).

Specifickým druhem zábavy je pak satira. Té se v posledních letech nevěnuje žádné tuzemské veřejnoprávní médium. Byť každý rozumný král má svého šaška, stávající politická garnitura si svého „šaška“ zjevně nepřeje. Aspoň takto se lze domnívat, z toho, že některé z dříve fungujících pořadů nakonec musely z různých důvodů z rozhlasu i televize zmizet. Pro člověka, který sleduje média z vnějšího prostoru, je méně rozpoznatelné, zda neexistence satirických pořadů v České televizi a v Českém rozhlase je výsledkem zbabělosti stávajících manažerů, nebo spíše nedostatkem invence a nápadů samotných dramaturgů, tvůrců a autorů. Mnohé z okolností zrušení posledních ze satirických pořadů však spíše více nahrává první spekulaci.

Jedním z velmi povedených a divácky oblíbených byl stříhový týdeník ČT Stalo se (moderátor J.Podlipný), který dokázal velmi vtipně míchat úryvky ze zpravodajských pořadů o dění v politice s úryvky z filmů a dalších programů České televize. Tato nápaditá spojení pak nabízela jasný, vtipný a často i satirický jinotaj.

V lednu roku 2005 tehdejší mluvčí ČT Martin Krafl oznámil zrušení pořadu následujícími slovy:

„O ukončení pořadu Stalo se uvažovalo od září minulého roku. V té době se také ve vysílání objevil nový satirický týdeník Budování státu. Tvůrci pořadu Stalo se v čele s Jiřím Podlipným vytvořili svého času velmi originální projekt, který patřil v průběhu minulých osm let k tradičním pořadům České televize. Nyní však přišel čas na změnu - pořad Stalo se nahradí v pondělí večer zmíněný týdeník Budování státu. Ten je mimochodem daleko kritičtější než pořad Stalo se a zároveň vtipnější,“ sdělil Krafl serveru RadioTV ve čtvrtek dopoledne s tím, že podobný vývoj je pro televizní pořady přirozený. S moderátorem pořadu Stalo se Jiřím Podlipným bude ČT nadále spolupracovat. „V současné době je také dramaturgem pořadu Adresát ČT,“ uvedl Krafl. ¹⁶⁾

Není zrovna veselý fakt, a o něčem jistě vypovídá, že satirický týdeník Budování státu Česká televize po pár měsících též stáhla z vysílání.

---

16) POTUČEK, J. ČT zrušila pořad Stalo se. Nelíbil se na Hradě? [on-line]. Server RadioTV, 13.01.05, Dostupný na WWW: <<http://www.radiotv.cz/clanky/2984/ct-zrusila-porad-stalo-se-nelibil-se-na-hrade-.html>>.

Svůj satirický pořad měl před pár lety i Český rozhlas, moderátorka Ester Kočičková spolu s Oldřichem Kužílkem pravidelně vystupovala na rozhlasové stanici Radiožurnál v pořadu Ptá se Ester Kočičková / Olaf Lávka. Pořad byl oblíbený posluchači, méně už radními Českého rozhlasu, ti dostávali stížnosti z různých stran. Pořad však rozhodně nebyl nevkusný, ani formou ani svým obsahem: Jako jasně definovaný satirický pořad nenarušoval charakter vysílání veřejnoprávního rozhlasu - přesto byl koncem roku 2007 zrušen.

1. 8. 7 Role „moderátora“ celospolečenských debat

Televize i rádia veřejné služby mají také téměř povinnost být jakýmsi „moderátorem“ nejrůznějších celospolečenských debat. Přesto zde svou roli neplní tak, jak by mohly. Často jejich roli paradoxně přebírají média komerční. Příkladem jsou diskusní a debatní panely Hospodářských novin, kterým se daří přilákat značnou pozornost k různým odborným diskusním konferencím, jež pořádají. Rozhlasu se zde opět ne zcela daří vzbudit větší zájem společnosti a jeho dílčí pořady vysílané třeba na ČRo 6, jež se věnují panelům a debatám na celospolečenská témata, jsou svým reálným posluchačským zájmem téměř minoritní. To sice neznamená, že jsou nekvalitní, spíše naopak, ale v okamžiku, kdy o nich téměř nikdo z veřejnosti neví, pak nemají šanci a možnost ovlivnit společnost tak silně a značně, jak by přitom bylo užitečné a záhodné. České televizi se to i díky větší síle svého média a například také díky osobnosti Václava Moravce daří. Mnohé speciální debaty a panely právě jím moderované plní, či plnily tuto úlohu „moderátora závažných a důležitých celospolečenských témat“ s úspěchem a širším mediálním ohlasem. Konkrétním příkladem byly v roce 2006 předvolební večery na ČT, kdy ČT s V. Moravcem vyjela do jednotlivých krajů a přímo z nich vysílala živě diskuse s předními volebními kandidáty do Parlamentu ČR.

Oprávněnost existence veřejného sektoru vzniká tam, kde soukromý sektor vysílání objektivně nemůže nebo subjektivně odmítá plnit funkce masové komunikace v celé komplexnosti tak, jak to život moderní civilizované společnosti vyžaduje.

V tomto ohledu lze podmíněně souhlasit s východiskem, které uvedl v diskusi Vladimír Železný, který prohlásil, že „veřejnoprávnost je to, co veřejnost považuje za potřebné, a co nejde získat jiným způsobem bez poplatku na komerčních televizích.“¹⁷⁾

---

17) ŠMÍD, M. (Ne)přednesený referát z Českého Krumlova (8.-9. listopadu 2002) [on-line].

Louč, 14.11.2002, Dostupný na WWW: <<http://www.louc.cz/02/851114a.html>>.

1. 8. 8 Role ČTK vůči České společnosti

Jak už několikrát vyplynulo z předešlého, funkce a úloha ČTK je trochu jiná, než je tomu u rozhlasu a televize.

V době, kdy se dělila federace a bylo zapotřebí dát nějaký právní základ tehdejším různým federálním orgánům a institucím, sáhla tehdejší Česká národní rada po modelu veřejnoprávní instituce, který do jisté míry odpovídal České televizi a Českému rozhlasu, a transformovala Českou část tehdejší ČTK na veřejnoprávní instituci. Už tehdy bylo ovšem zjevné, že důvody pro to jsou víceméně spíše praktické. Šlo o to překlenout časové období, kdy se tvořily nové instituce. Bylo jasné, že případ ČTK je trochu něco jiného, než je tomu u rozhlasu a televize, protože povaha služeb, které poskytuje ČTK, je trochu jiná než povaha služeb Českého rozhlasu a České televize. Michal Prokop v parlamentní rozpravě poukázal také na skutečnost, že na rozdíl od rozhlasu a televize, které jsou provozovateli vysílání ze zákona a jsou veřejnou službou každému posluchači či divákovi, ČTK je instituce, která poskytuje informační servis dalším jiným institucím, médiím, tisku, rozhlasu a televizím, a to na komerční bázi, tedy za úplatu, a že tisková agentura je ve své povaze typickým podnikatelským subjektem, pravda s poněkud zvláštním typem zboží. A také se tak chová. ČTK je podílníkem celé řady podniků, které mají vysloveně podnikatelský charakter. Má v nich majetkové účasti a tam už není sporu o tom, že se jedná o klasické podnikání. ¹⁸⁾

1. 8. 9 Role správců archívů

Jednou z velkých deviz, jež vychází ze samotné historie všech tří veřejnoprávních médií, jsou jejich velké a bohaté archívy. Právě existence obrovské zásoby archivních materiálů je v programové oblasti částečně zvýhodňuje oproti soukromým médiím. A jde jistě o nemalou přidanou hodnotu. Česká tisková kancelář, která vznikla 28. října 1918 spolu s Československou republikou, má například obrovské sbírky fotografií. Český rozhlas, jako následovník Československého rozhlasu, který začal pokusně vysílat v roce 1923, má velký zvukový archív, dokonce jeden z nejstarších a nejbohatších ve střední Evropě. Nejmladším z těchto tří médií je pak Česká televize, jejíž předchůdkyně Československá televize začala zkušebně vysílat 1. května 1953. Archív ČT je též pověstný.

---

18) TRUNEČKOVÁ, L. *Česká tisková kancelář. Otázky žurnalistiky*, Bratislava: 2000, str. 330

V tomto případě je role veřejnoprávních médií umět s audiovizuálním i textovým dědictvím dobře hospodařit a v dostatečné míře je poskytovat veřejnosti. Dále je nesmírně důležité umět s archivními materiály programově pracovat a využívat pro obohacení vysílání a jednotlivých zpravodajských, publicistických, dokumentárních, ale i zábavných pořadů. Archivní materiály by navíc měly maximálně pomáhat šířit vzdělání a vůbec povědomí o veškerých zaznamenaných událostech z nedávných i dávnějších dějin českého, dříve československého státu.

1. 9 Nevýhody veřejnoprávních médií pramenící z jejich historie

Historie a zvláště ta předlistopadová je přirozeně ale také příčinou toho, v jakém stavu dnes veřejnoprávní média jsou i v tom negativním smyslu slova. Pro jejich samotný chod je největším neštěstím, že jde o bývalé státní podniky, speciálně Český rozhlas a Česká televize jsou značně velké instituce na to, aby v nich nepanovaly poměry, jež jsou tak typické pro velké molochy. Ani v jednom z těchto médií nedošlo během dvaceti uplynulých let k nějaké zásadní restrukturalizaci, která by vedla i k zásadnějším organizačním změnám. To, co vlastně obě média daleko více přinutilo něco se sebou dělat, byla až přirozená a již zmíněná síla konkurence ze strany nastupujících komerčních médií.

1. 10 Význam a potřeba silného marketingu aneb kvalitu musíme umět prodat

V České republice již téměř dvacet let fungují principy tržního mechanismu. Jistě, chvíli to trvalo, než se onen český post-komunistický kapitalismus pořádně rozjel. Nicméně dnes tu je a v jeho prostoru se pohybují i všechna tuzemská média. Na českém mediálním trhu je poměrně hodně hráčů. Vychází zde mnoho tiskovin, vysílá zde hned několik celoplošných a mnoho regionálních rádií, k tomu všemu digitalizace přinesla hned několik nových televizních kanálů. Ve srovnání s Německem či třeba Francií je náš mediální trh malý a pro všechna média je velmi těžké se na něm uživit a ukrojit si tak svůj pomyslný kus onoho koláče. Do toho momentálně zasáhla finanční krize, která tak některá média přivede na pokraj ztráty.

Veřejnoprávní média mají tu velkou výhodu, že nemusí o své místo na slunci bojovat za každou cenu a všemi prostředky, tedy především takovými, které používají média komerční. Nemusí bojovat o přežití v době finančních krizí a nemusí prioritně řešit, zda-li budou mít peníze na své další fungování. Mají trvalý příjem od svých koncesionářů, jež jsou povinni ze zákona tyto poplatky platit. Tedy pokud neprokáží, že nevlastní přijímač.

Jenže to zároveň neznamena, že by veřejnoprávní média měla stát tiše v koutě a nedat o sobě vědět vůbec. Pokud vysílají kvalitní, hodnotné, vzdělávací a osvětové programy, lze je po právu nazvat veřejnoprávními. Jenže ona „veřejnoprávnost“ nemůže být samoučelná, tedy programy Českého rozhlasu i České televize nemohou vysílat jen pro pár jedinců a jen proto, že třeba ti ostatní ani netuší, co všechno televize či rozhlas vysílají. A tady se dostáváme ke klíčové úloze a silné potřebě kvalitního marketingu. Ve zmíněném prostoru českých mediálních vod je dnes nutné daleko více, než dříve „dát o sobě vědět“ a mnohdy pořádně nahlas. Pryč jdou doby, kdy pojem „marketing“ obě veřejnoprávní média řadila téměř do slovníku sprostých slov. Dnes už marketing a všechny jeho možnosti využívají. Přesto ale stále ještě ne tak jako média komerční. Zřejmě sama podstata veřejnoprávních médií bude vždy onou brzdou v tom směru.

Pokud se pustíme do detailnějšího hodnocení marketingu veřejnoprávních médií, pak musím konstatovat, že Česká televize je v oblasti sebepropagace za pomoci regulérních prostředků a mechanismů, jakými jsou - reklama, PR, hrané upoutávky apod., daleko dál než Český rozhlas. Je to velká škoda, neboť rozhlas také vyrábí mnohé kvalitní a hodnotné programy. Vinohradský rozhlasový kolos se doposud v oblasti marketingové zručnosti nerozhoupal tak jako jeho větší sestra – Česká televize.

1. 11 Politická (ne)závislost veřejnoprávních médií v ČR a krize v ČT

Bylo by velmi naivní se domnívat, že odchodem starého komunistického režimu v roce 1989 skončila potřeba politiků mít vliv na média. Touto chutí oplývají politici téměř po celém světě a záleží jen na míře demokracie a úrovni nastavení mechanismů, díky nimž jsou veřejnoprávní média zřizována a spravována. Systém, který funguje u nás v malé a mladé demokratické zemi uprostřed Evropy, nebývá mediálními odborníky uváděn jako příliš šťastný, naopak je dlouhodobě kritizován.

Ve vyspělých demokraciích na západ od našich hranic na plnění jasně vymezených povinností právních předpisů upravujících televizní vysílání dohlízejí rady, které mají od několika až po několik desítek členů (nejvíc tuším kolem šedesáti), bývají voleny většinou oběma komorami parlamentu a prezidentem a zasedají v nich kromě mediálních expertů politických stran – většinou tedy univerzitních profesorů – zástupci církví, univerzit a jiných relevantních občanských sdružení. Každopádně jde o nezávislé odborníky. Členové rady během funkčního období mívají výsadu neodvolatelnosti. Odvolat je může jen soud, podobně jako ředitele. Toto ustanovení vede radu k tomu, že ředitele musí vybírat co nejodpovědněji,

protože s ním bude muset pracovat po celé volební období. ¹⁹⁾

Slabými místy v mechanismu chodu veřejnoprávních médií v ČR jsou evidentně právě obě rady, jak Rada ČRo tak rada ČT. Jejich členové vesměs nebývají špičkoví a uznávaní odborníci. Podle mnohých kritiků jde často o netoliko erudované osobnosti, jako spíše velmi průměrné a šedé persóny, které fungují spíše jako loutky v rukou politiků, kteří je do těchto rad protlačili přes Sněmovnu. Toto slabé místo v mechanismu volby managementu tuzemských veřejnoprávních médií se nejznáměji projevilo během tzv. „krize v České televizi“ na přelomu let 2000 a 2001.

Za počátek televizní krize bývá považováno odvolání Dušana Chmelíčka Radou ČT z pozice generálního ředitele ČT dne 12. prosince 2000. 17. prosince 2000 více než 40 zástupců různých sdružení zveřejnilo petici požadující okamžité odvolání Rady ČT a zastavení výběrového řízení na generálního ředitele a na protest proti postupu Rady ČT založilo občanskou iniciativou Česká televize – věc veřejná.

Tehdy se redaktoři zpravodajství s podporou předních politiků spjatých s havlovským křídlem, Uníí svobody a Čtyřkoalicí vzbouřili proti vedení České televize, které bylo považováno za příznivé zejména s ODS, přičemž obě parlamentní komory se nakonec přiklonily ke vzbouřencům. Vzbuření redaktoři vytvářeli na obvyklé technicky profesionální úrovni své zpravodajství, zatímco oficiální vedení angažovalo jako ředitelku zpravodajství Janu Bobošíkovou a produkovalo od 24. prosince 2000 do 9. ledna 2001 jednoduché improvizované vysílání, které mezi příznivci vzbouřenců získalo podle hlavní moderátorky přezdívku Bobovize. Na způsobu přenosu pak záviselo, že k některým divákům se dostalo oficiální vysílání zpráv a k jiným zprávy zpracované původními redaktory. Před budovou zpravodajství ČT v Praze na Kavčích horách se denně scházelo množství lidí a sledovalo na velkoplošných projektorech zprávy vzbouřenců.

Leitmotivem krize byl možný politický vliv, který by nové vedení na tuto veřejnoprávní instituci mohlo mít, s perspektivou ovlivňovat nestrannost vysílaných pořadů. ²⁰⁾

---

19) HVÍŽDALA, K. *Moc a nemoc médií - Rozhovory a eseje*. Praha, Dokořán, Jaroslava Jiskrová - Máj, 2003 str. 236, 237

20) *Krize v České televizi*, [on-line]. Wikipedia, 2009.

Dostupný na WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Krize_%C4%8Cesk%C3%A9_televize>.

1. 12 Veřejnoprávní média v Evropské unii

Tak jako je pestrá historie Evropy, tak jako se nejednoduše sjednocují právní normy jednotlivých evropských států, jež tvoří dohromady Evropskou unii, tak se i nelehkým způsobem sjednocují právní normy a mediální politika celé EU. Jenže, pokud bychom chtěli tvrdit, že tento stav je složitý a vycházet z něj lze jen s pesimistickými závěry, hodně bychom se mýlili. Rozmanitost, jistý zmatek a nejednotnost států starého kontinentu vychází z přirozené podstaty věci. Jednotlivé země mají prostě natolik bohatou a jedinečnou historii, odlišné politické rozložení, že by bylo bláhové chtít, aby i jejich média fungovala v současné době stejně, aby měla stejný model financování, stejný přístup ke zpracování pořadů, stejný přístup k volbě vedení veřejnoprávních médií, stejný systém dozorčích rad, které volí ono vedení apod. A nakonec i každý stát má svůj přístup k tomu, čemu říkáme svoboda slova. Diskuse o svobodě médií v Evropě je dlouhodobá, přirozená, důležitá a potřebná, ale byli bychom bláhoví představit si, že všechna evropská média budou mít identický a stejně transparentní přístup k uplatňování svobody slova a demokracie jako takové. Notoricky známý je přístup italský, kde jsou média léta pod silným tlakem premiéra a mediálního magnáta Berlusconiho, a tak v Itálii bude stěží v dohledné době stejný demokratický přístup ke svobodě slova v médiích, jako je třeba v Anglii či v Německu.

Přesto tlaky na nějaké alespoň dílčí sjednocení postupně vedení Evropské unie a Rada Evropy vyvíjejí již léta. Dokumentů, které se snaží o sjednocování mediální politiky, je několik, a tvoří je jak příslušné Směrnice, tak jednotlivá Doporučení. Některé z nich se týkají médií obecně, jiné se pak speciálně zaměřují na média veřejné služby

Vpád dravé komerční televize do televizně monopolní Evropy přivodil veřejnému sektoru kulturní šok a také právní problémy. Střetla se zde tradice televizního vysílání hrazeného z veřejných prostředků (poplatek) se zásadami poskytování služeb na komerčním základě tak, jako to v roce 1958 stanovily římské smlouvy. Paragraf 92 (podrobnosti zde) o tom, že státní pomoc narušující hospodářskou soutěž je nepřípustná, se stal příčinou čtených žalob nových komerčních vysílatelů ve Francii, Itálii, Španělsku a Portugalsku. Předmětem stížností bylo oddlužení a výhodné úvěry italské RAI, státní podpora portugalské veřejné televize RTP (zrušen poplatek, financována ze státního rozpočtu) nebo navýšení kapitálu francouzské France 2 a 3, atd. ²¹⁾

---

21) ŠMÍD, M. (Ne)přednesený referát z Českého Krumlova (8.-9. listopadu 2002) [on-line]. Louč, 14.11.2002, Dostupný na WWW: <<http://www.louc.cz/02/851114a.html>>.

1. 13 Evropská unie a nejvýznamnější mediální legislativa

Nejvýznamnějším předpisem Evropské unie, který upravuje provozování televizního vysílání, je Směrnice Rady č. 89/552/EHS, o koordinaci některých právních a správních předpisů členských států upravujících provozování televizního vysílání (tzv. Směrnice "Televize bez hranic"), ve znění Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 97/36/ES (česká i anglická podoba konsolidované verze). Směrnice "Televize bez hranic" představuje základní dokument Evropských společenství v oblasti televizního vysílání. Jejím hlavním cílem je realizace jednoho ze základních principů EU – svobodného pohybu televizních programů. Stanovením minimálních standardů televizního vysílání umožňuje, aby televizní programy, které tyto standardy respektují, mohly volně překračovat hranice států uvnitř společenství. Směrnice upravuje nejen mezinárodní aspekt vysílání (tj. určení jurisdikce jednotlivých provozovatelů vysílání, svobodný příjem, apod.), ale také "vnitrostátní" stránku vysílání (regulace reklamy, ochrana dětí a mládeže, apod.). Významným cílem "Televize bez hranic" je rovněž podpora distribuce a produkce evropských televizních programů. Problematikou rozhlasového vysílání se tato směrnice nezabývá.

RADA EVROPY

Česká republika podepsala 7.5.1999 Úmluvu Rady Evropy o přeshraniční televizi. Návrh na vyslovení souhlasu s ratifikací Úmluvy, jež bude předložen Parlamentu ČR, se v návaznosti na přijetí zákona č. 231/2001 Sb. připravuje v současné době. Výbor ministrů Rady Evropy přijal text Úmluvy o přeshraniční televizi dne 15.3.1989. Úmluva byla otevřena k podpisu členskými státy Rady Evropy, ostatními státy Evropské kulturní úmluvy a Evropského společenství dne 5. května 1989. V návaznosti na další rozvoj v oblasti vysílání byl přijat 9.9.1998 Protokol pozměňující Úmluvu RE o přeshraniční televizi. K datu 1.1.2001 Úmluvu podepsalo 29 a ratifikovalo 23 evropských států. Jejím cílem je usnadnit šíření televizních programů přes hranice států v souladu se základním principem svobodné výměny informací a myšlenek. Povinností smluvních stran je rovněž zajistit, aby veškeré programy vysílané právníky osobami nebo technickými prostředky podléhajícími jejich jurisdikci, byly v souladu s požadavky Úmluvy. Omezení, která Úmluva ukládá programům, jsou motivována potřebou závazně upravit v evropském kontextu tyto priority: svoboda projevu a právo na informace, ochrana dětí a mladistvých, ochrana zdraví veřejnosti a lidské důstojnosti, zajištění práva na informace, ochrana evropské kultury. ²²⁾

---

22) SLÁMOVÁ, H. *Mediální zákony* [on-line]. Praha, 2008.

Dostupný na WWW: < PhDr. Hana Slámová, <http://joomla.slamow.com/content/view/17/73/>>.

1. 14 Politické tlaky existují všude v Evropě

V jednom z doporučení Rada Evropy dokonce existenci politického tlaku veřejně otevřeně připouští. Následně apeluje na dodržování demokratických principů svobody slova ve státech EU.

Ve zmíněném Doporučení Rady Evropy, které má číslo 1641 se pak mimo jiné praví:

Politický tlak na veřejnoprávní vysílání existuje i v Západní Evropě. Britská vláda zaútočila na BBC kvůli tomu, jaké poskytovala zpravodajství o válce v Iráku. V Řecku, Itálii, Portugalsku a Španělsku zabránil „politický klientelismus“, „paternalismus státu“ a „partitokracie“, jak se tyto jevy různě nazývají, aby provozovatelé veřejnoprávního vysílání nebyli předmětem přímé, „interní“, politické kontroly. Manipulace s informacemi pod politickým tlakem vedla k neslýchanému rozsudku nad TVE kvůli jeho zpravodajství o generální stávce ve Španělsku v červnu 2002. Politizace RAI, způsobená ojedinělým rozdělením tří italských kanálů mezi hlavní politické strany, současná vláda ještě více zhoršila.

Stále víc se setkáváme se snahami překračovat doposud existující druhy předpisů, jimiž se řídí veřejnoprávní vysílání, a konkrétněji definovat jeho povinnosti. Často se tak děje pomocí smluv zahrnujících povinnost skládat účty parlamentu, vládě, případně regulátorovi. Stále vyšší pozornost je věnována finanční stránce působení provozovatelů veřejnoprávního vysílání. I když jsou takovéto kroky vítané, pokud zajišťují vyšší stabilitu společností provozujících veřejnoprávní vysílání, neměly by se stát nástrojem, s jehož pomocí vlády podřívají jejich finanční a statutární postavení. Nedávná rozhodnutí vlád Nizozemska a Francie vážně poškodila financování provozovatelů jejich veřejnoprávního vysílání.

Vlády zkoumají případné strukturální změny, kterými by mohly ovlivnit samotnou podstatu veřejnoprávního vysílání. V Dánsku a v Portugalsku se hovořilo i o plánech na privatizaci a v Itálii byl nedávno předložen návrh nového vysílacího zákona (tzv. Gasparriho zákon), který ale prezident republiky parlamentu vrátil. Ve Velké Británii vzrůstají obavy ohledně přístupu vlády k otázce obnovení charty BBC, který je dále živen veřejným sporem mezi touto korporací a vládou.

Ve velké většině zemí ještě není v příslušné legislativě o vysílání formulována otázka digitálních kanálů. Ve většině zemí také docela chybějí zákonná ustanovení týkající se internetových aktivit veřejnoprávního vysílání. To může mít vliv na jejich schopnost expandovat na nové platformy.

1. 15 Evropská média veřejné služby v ohrožení

V prosinci roku 2002 přinesl časopis Týden zajímavý článek (autorka: Kateřina Levá), jeho obsah tak mohl všem, kteří propadají na základě situace v českých veřejnoprávních médiích skepsi, vnést trochu nadhledu a pocitu, že „v tom nejsme sami“. Uvádím zde pár nejzajímavějších pasáží:

Kdo si v Evropě brousí zuby na veřejnoprávní média

Ovlivnit státní a veřejnoprávní televize se v Evropě snaží víc politiků, než se na první pohled zdá. Mezi nejvýraznější kauzy patří osud italské RAI, manipulace se ale nevyhnuly ani postkomunistickému Maďarsku. ...

Potíže kolem italské veřejnoprávní televize RAI začaly s nástupem premiéra Silvia Berlusconiho, vlastníka mediálního gigantu Mediaset. Ten kontroluje dvačtyřicet procent trhu. Prvním Berlusconiho přímým útokem na RAI bylo obvinění dvou novinářů a jednoho komika ze štváčství. Prý mu jejich reportáže před volbami uškodily. Berlusconi nakonec do premiérského křesla usedl, RAI ale nic nedaroval. RAI patří k nejvíce politizovaným televizím Evropy. Dozorčí radu jmenuje parlament, který si vliv na tři kanály rozděluje podle politického klíče. RAI 1 dnes ovládá Berlusconiho Forza Italia, "dvojku" koaliční partneři z Národní aliance a Ligy severu. Na opozici zbyla nejméně sledovaná "trojka". Až na pár výjimek, mezi něž patří například britská BBC, je většina televizí veřejné služby prodělečným podnikem. ...

Nedávná volba programového ředitele ZDF, vedle ARD druhé veřejnoprávní televize v Německu, měla až skandální rysy. Šéfovské místo bylo přes půl roku prázdné. Nejdůležitější křesla v ZDF se už tradičně rozdělují mezi příznivce hlavních politických proudů v zemi, ovšem tak otevřený personální poker jako letos se ještě nehrál. Navíc hned poté, co skončil boj o křeslo intendanta ZDF. Obě místa nakonec získali muži blízcí konzervativcům (CDU/CSU), což právem vzbudilo dojem, že televize jsou ve vlastnictví stran. Správní radu ZDF vrcholní politici zcela ovládají. ... V další německy mluvící zemi, Rakousku, si veřejnoprávní televize ORF udržuje prakticky vysílací monopol. Nic na tom nemění, že už kancléř Bruno Kreisky v roce 1972 sliboval zavedení privátních televizí. Rada redaktorů ORF si permanentně stěžuje na politické vměšování a tlaky. Korutanský hejtman Jörg Haider například v tamním studiu ORF dosáhl toho, že vysílalo interview vyrobené jeho vlastní mediální agenturou. ...

Portugalská televize veřejné služby RTP na sebe obrátila pozornost politiků kvůli nekontrolovatelnému utrácení. Stěžejním programem vlády ministerského předsedy Josého Manuela Duraa Barossa je snižování rozpočtového schodku a televizní dluh 1,5 miliardy eur mu opravdu vadí. Tak vznikl plán na uzavření jednoho ze dvou veřejnoprávních kanálů, který ale překazil nejvyšší soud. Propojení televize s politiky je v Portugalsku běžné, doposud se tak ale dělo jen pokoutně. ...

Boj o média je stálíci maďarské politiky už od roku 1990, nejhůře se ale státní televize měla za vlády pravicového Svazu mladých demokratů (FIDESZ). Premiér Viktor Orbán tehdy využil nejasnosti v zákoně o médiích a vlivná představenstva kontrolních rad obsadili provládní delegáti. Státní televize se stala poslušným nástrojem propagandy, na její zaujatost poukázala při dubnových parlamentních volbách i OBSE. Do programu televize se rychle začaly promítat politické dohody mezi FIDESZ a krajní pravicí. Vysílání se hemžilo teoriemi o celosvětovém spiknutí proti Maďarům, vyzdvihování premiéra Orbána naopak dosahovalo téměř kultu osobnosti. Například úplné záznamy jeho projevů bývalo zvykem "na žádost diváků" i několikrát opakovat. Televize přišla za poslední čtyři roky o všechny nemovitosti. Vedení dokonce prodalo vysílací budovu, kterou si teď musí pronajímat. ...

1. 16 Evropská komise zvažuje nová pravidla pro veřejnoprávní média

Veřejnoprávní média by se mohla dočkat nových pravidel od Evropské komise.

Evropská komise zvažuje nová pravidla pro veřejnoprávní média. Záměr se týká například rozsahu služeb, jež by tato média mohla poskytovat za peníze. Zároveň ale pro tyto aktivity navrhuje přísnou kontrolu. Média, jež dostávají peníze z veřejných rozpočtů, totiž podle pravidel EU o státní pomoci nesmí narušovat konkurenci na trhu v oborech, jež nespádají do definice veřejné služby.

Návrh, který nyní komise dává k veřejné debatě, je reakcí na změny, jež v posledních letech prodělal trh rozhlasového a televizního vysílání. Přibylo zejména způsobů, kterým se šíří, například digitální televize, televize po internetu, mobilní televize a video na vyžádání. Zvýšil se rozsah služeb, která veřejnoprávní média nabízejí, ale i konkurence na trhu.

Evropská komise chce na jedné straně veřejnoprávními médii umožnit, aby za určitých jasně vymezených okolností mohla zpoplatňovat své služby, i když svou povahou spadají do veřejné služby. Jde například o placení za sledování televizního vysílání na mobilním telefonu nebo platby za přístup k pokročilým technologickým funkcím. Na druhé straně bude

ale přísně posuzovat případy, kdy by veřejnoprávní média chtěla zpoplatňovat činnosti, jež povahu veřejné služby nemají.

Placené služby by rovněž podle komise neměly narušovat poslání veřejnoprávních médií. Nemělo by se tak stát, že by si od diváků či posluchačů nechala platit například za sportovní přenosy, jejichž práva nakoupila z veřejných peněz. Veřejnoprávní média by také podle návrhu měla mít větší flexibilitu při vytváření finančních rezerv.²³⁾

1. 17 Závěr teoretické části

Česká televize, Český rozhlas a ve speciální roli i ČTK, coby nezávislá a objektivní tisková agentura, jsou velké a významné české instituce. Jejich úloha a důležitost pro celou naši společnost je unikátní a nezastupitelná. Tato veřejnoprávní média mají širší roli, než pouze bavit a informovat. Ta spočívá v tom, že se na rozdíl od komerčních médií nesmí nikdy přestat snažit veškerou svou činnost, programovou skladbu a její přesah věnovat tomu, čemu říkáme společenská zodpovědnost. A věřím, že ani to, co pociťujeme poslední léta stále silněji, tedy tlak politiků na média veřejné služby, nikdy nepřesáhne míru, která by vedla k označení „nedemokratické“ či dokonce „totalitní“. Z výše uvedeného materiálu velmi jasně vyplývá, že politické tlaky a problémy mají i jiná veřejnoprávní média v Evropě. Právě to, že Česká republika není opuštěným ostrovem, ale že se rozkládá politicky i geograficky uprostřed unie, která je postavena na pluralitě názorů, demokracii a svobodě slova, je, dle mého, velkou zárukou skutečnosti, že už zřejmě nikdy u nás nebudou veřejnoprávní média opět státními.

2 PRAKTICKÁ ČÁST

2. 1 Úvod praktické části

V praktické části mé bakalářské práce prezentuji výsledky průzkumu provedeného během listopadu 2008. Pomocí dotazníku jsem se pokusil zjistit, jak česká společnost vnímá hromadná sdělovací veřejnoprávní média v kontextu všech ostatních médií, která u nás jsou. A protože u nás neexistuje něco jako veřejnoprávní tisk, ale pouze veřejnoprávní rádio – tedy Český rozhlas a veřejnoprávní Česká televize, pokusil jsem se ve svém následujícím průzkumu zmapovat, jak moc vlastně (a zda vůbec) lidé rozlišují mezi jednotlivými rádii a televizemi.

---

23) Zpráva ČTK, *Veřejnoprávní média by se mohla dočkat nových pravidel od Evropské komise*. Praha, 5. 11. 08

2. 2 Aktuální situace na mediálním poli

Každý, kdo česká média trochu sleduje, ví, že jak televize, tak rádia mají u nás vesměs již několik let jasně rozdané karty a k žádným velkým změnám a extrémní migraci diváků či posluchačů od jednoho média ke druhému neprobíhá. Plánoval jsem pomocí výzkumu mimo jiné zjistit, do jaké míry lidé vůbec rozlišují, zda dané rádio či televize je nebo není veřejnoprávní, také jakou image vůbec přední veřejnoprávní stanice mají a jak je lidé vnímají vedle kanálů komerčních. Osobně si myslím, a jako zaměstnanci Českého rozhlasu se mi to i potvrzuje, že lidé uvnitř veřejnoprávních médií jsou někdy až moc uzavřeni v prostoru, který jim neumožňuje správně rozeznat, jak moc a co přesně společnost na dotyčném médiu nejvíce sleduje, proč dané médium vůbec zapíná a co od něj očekává.

2. 3 Forma průzkumu: Dotazník

Po zvážení všech možností mi pro zmapování požadovaného problému přišla jako ideální forma elektronického dotazníku. Na internetu jsem k tomuto účelu našel velmi šikovnou aplikaci na stránkách <http://www.vyplnto.cz> a na této adrese jsem si založil dotazník, který mi během sedmi dní (19. 11. - 26. 11. 2008) vyplnilo 147 lidí.

2. 4 Volba otázek

Při tvorbě samotného dotazníku a během přemýšlení nad formulacemi jednotlivých otázek, jsem samozřejmě uvažoval, jakými dotazy získat od respondentů co nejvíce informací o tom, co mě zajímá a co si od dotyčného výzkumu slibuji získat. Snažil jsem se používat jednoduchý jazyk, vyloučit sugestivní či nepříjemné otázky. A aby dotazníky nebyl pro zpovídání příliš komplikovaný a složitý, záměrně jsem volil otázky, jež umožňují pouze výběr z předepsaných variant. Respondent tak neztrácí čas vymýšlením vlastní odpovědi a navíc mně osobně šlo v průzkumu především o vymezení jednotlivých médií vůči sobě, a v takovém případě není od věci vymezit základní varianty pro výběr v samotném dotazníku v rámci daného výběru odpovědí. Co se druhů otázek týče, použil jsem skoro všechny základní druhy: Tedy otázky dichotomické, jež umožňují jednu ze dvou možností (*Pouštíte si rádio kvůli konkrétním pořadům? Ano/Ne*), otázky trichotomické, kdy se odpověď rozšiřuje na třetí kategorii *Nevím, Nejsem si jist apod. (Má na Váš poslech konkrétní stanice vliv i reklama na dotyčné rádio? Ano/Ne/Nevím)*, otázky polytomické – výběrové, kde jsem nabízel volbu z několika odpovědí (*Která televize má, podle Vás, nejvyšší kvalitu zpravodajství? ČT/Nova/Prima/Z1/Jiná*) nebo polytomické – výčtové, kde jsem dal respondentovi možnost vybrat si více než jednu odpověď (*Co očekáváte od TELEVIZE jako od média? Zábavu/*

Zpravodajství/ Dokumenty a publicistiku/ Hudební pořady/ Něco jiného). Jediný druh, který se mi do dotazníku nehodil, je druh otázek škálových, nebylo to nezbytné. A ještě nutno dodat, že všechny otázky byly povinné, takže lidé nemohli odeslat dotazník, aniž by některou otázku bojkotovali.

2. 5 Výsledky průzkumu „Vnímatelnost televize a rádií diváky a posluchači“

Šetření proběhlo ve dnech: 19. 11. 2008 - 26. 11. 2008

Počet respondentů: 147

Počet otázek: 21

1. otázka: **Kolik je Vám let?** (povinná, seznam - právě jedna)

Odpověď	Počet lidí	Procent
15 - 20	73	49.66%
21 - 30	51	34.69%
31 - 55	20	13.61%
56 a výš	3	2.04%

2. otázka: **Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?** (povinná, seznam - právě jedna)

Odpověď	Počet lidí	Procent
střední	83	56.46%
základní	40	27.21%
vysokoškolské	24	16.33%

3. otázka: **Jakému médiu nejvíc důvěřujete?** (povinná, seznam - právě jedna)

Odpověď	Počet lidí	Procent
Internetu	56	38.1%
Novinám	49	33.33%
Televizi	30	20.41%
Rádiu	12	8.16%

4. otázka: **Co očekáváte od TELEVIZE jako od média?** (Zde můžete zvolit více odpovědí)

Odpověď	Počet lidí	Procent
Zábavu	123	83.67%
Zpravodajství	106	72.11%
Dokumenty a publicistiku	86	58.5%
Hudební pořady	56	38.1%
Něco jiného	27	18.37%

5. otázka: **V čem se, podle Vás, liší Česká televize od Novy a Primy?** (Zde můžete zvolit více odpovědí) (povinná, seznam - alespoň jedna)

Odpověď	Počet lidí	Procent
ČT má více vzdělávacích pořadů	121	82.31%
ČT není bulvární	102	69.39%
ČT je nudnější	49	33.33%
ČT má pestřejší program	45	30.61%
ČT má chudší program	30	20.41%
ČT nemá tak známé tváře	29	19.73%
ČT je zábavnější	11	7.48%
ČT má hodně známých tváří	6	4.08%
ČT je bulvární	2	1.36%

6. otázka: **Která televize má, podle Vás, nejdůvěryhodnější zpravodajství?** (povinná, seznam - právě jedna)

Odpověď	Počet lidí	Procent
Česká televize	107	72.79%
Nova	22	14.97%
Jiná	15	10.2%
Z1	2	1.36%
Prima	1	0.68%

7. otázka: **Která televize je, podle Vás, nejzábavnější?** (povinná, seznam - právě jedna)

Odpověď	Počet lidí	Procent
Nova	64	43.54%
Jiná	36	24.49%
Prima	28	19.05%
České televize	19	12.93%

8. otázka: **Která televize má, podle Vás, nejvyšší zpravodajství?** (povinná, seznam - právě jedna)

Odpověď	Počet lidí	Procent
Česká televize	91	61.9%
Nova	42	28.57%
Jiná	9	6.12%
Prima	4	2.72%
Z1	1	0.68%

9. otázka: **Která televize má, podle Vás, nejhezčí grafický obal?** (povinná, seznam - právě jedna)

Odpověď	Počet lidí	Procent
Nova	89	60.54%
Česká televize	25	17.01%
Jiná	18	12.24%
Prima	15	10.2%

10. otázka: **Co Vám chybí ve vysílání České televize?** (Zde můžete zvolit více odpovědí) (povinná, seznam - alespoň jedna)

Odpověď	Počet lidí	Procent
Více filmů	100	68.03%
Více zábavných pořadů	58	39.46%
Více hudebních pořadů	55	37.41%
Více dokumentů	26	17.69%
Více vzdělávacích pořadů	24	16.33%
Více kulturních pořadů	18	12.24%
Více zpravodajství	6	4.08%

11. otázka: **Stojí, podle Vás, program České televize za 135 Kč koncesionářského poplatku?** (povinná, seznam - právě jedna)

Odpověď	Počet lidí	Procent
Ne	76	51.7%
Ano	71	48.3%

12. otázka: **Kvůli čemu zapínáte RÁDIO?** (Zde můžete zvolit více odpovědí) (povinná, seznam - alespoň jedna)

Odpověď	Počet lidí	Procent
Kvůli hudbě	84	57.14%
Kvůli hudbě i zpravodajství	54	36.73%
Jen jako kulisu, je mi jedno, co z něj zní	45	30.61%
Kvůli mluvenému slovu	16	10.88%
Kvůli zpravodajství	15	10.2%

13. otázka: **Které stanice považujete za veřejnoprávní?** (Zde můžete zvolit více odpovědí)

Odpověď	Počet lidí	Procent
Radiožurnál	96	65.31%
Vltava	79	53.74%
Praha	63	42.86%
Frekvence 1	38	25.85%
Evropa 2	33	22.45%
Wave	31	21.09%
Impuls	27	18.37%
Bonton	4	2.72%

14. otázka: **Pouštíte si rádio kvůli konkrétním pořadům?** (povinná, seznam - právě jedna)

Odpověď	Počet lidí	Procent
Ne	113	76.87%
Ano	34	23.13%

15. otázka: **Která stanice, podle Vás, hraje nejlepší hudbu?** (povinná, seznam - právě jedna)

Odpověď	Počet lidí	Procent
Jiná, není v seznamu	63	42.86%
Evropa 2	41	27.89%
Rádio 1	12	8.16%
Frekvence 1	12	8.16%
Kiss	12	8.16%
Impuls	3	2.04%
Wave	2	1.36%
Praha	1	0.68%
Country Rádio	1	0.68%

16. otázka: **Která stanice, podle Vás, hraje nejhorší hudbu?** (povinná, seznam - právě jedna)

Odpověď	Počet lidí	Procent
Radiožurnál	50	34.01%
Jiná, není v seznamu	50	34.01%
Evropa 2	20	13.61%
Impuls	16	10.88%
Frekvence 1	11	7.48%

17. otázka: **Kterou stanici si zapnete více jak 1x v týdnu?** (Zde můžete zvolit více odpovědí)
(povinná, seznam - alespoň jedna)

Odpověď	Počet lidí	Procent
Jinou, není v seznamu	92	62.59%
Evropa 2	62	42.18%
Impuls	20	13.61%
Frekvence 1	17	11.56%
Radiožurnál	15	10.2%
Wave	7	4.76%
Bonton	5	3.4%
Vltava	4	2.72%
Praha	3	2.04%

18. otázka: **Má na Váš poslech konkrétní stanice vliv i reklama na dotyčné rádio?** (povinná, seznam - právě jedna)

Odpověď	Počet lidí	Procent
Ne	102	69.39%
Nevím	27	18.37%
Ano	18	12.24%

19. otázka: **Jaký druh reklamy Vás upozornil na některé rádio?** (povinná, seznam - alespoň jedna)

Odpověď	Počet lidí	Procent
Žádná reklama na rádio mě nezaujala	83	56.46%
Reklama na billboardech	47	31.97%
Reklama na internetu	27	18.37%
Reklama v časopisu	25	17.01%
Reklama na lavičkách	13	8.84%
Reklama, kterou vysílala televize	12	8.16%

20. otázka: **Co vás nejvíce dokáže přimět vypnout nebo přeladit rádio?** (povinná, seznam - právě jedna)

Odpověď	Počet lidí	Procent
Špatná kvalita signálu	41	27.89%
Hudba	36	24.49%
Reklama	35	23.81%
Špatná moderace	18	12.24%
Politika	12	8.16%
Jiný důvod	5	3.4%

21. otázka: **V jakém regionu bydlíte?** (povinná, seznam - právě jedna)

Odověď	Počet lidí	Procent
Praha	44	29.93%
moravskoslezský	7	4.76%
Královéhradecký	4	2.72%
Středočeský	4	2.72%
Středočeský kraj	3	2.04%
Ústecký kraj	3	2.04%
Vsetín	3	2.04%
Hradec Králové	3	2.04%
Brno	3	2.04%
Jihočeský	3	2.04%
Ostravský	70	47.62%

2. 6 Vyhodnocení průzkumu

Dotazník vyplnilo ve dnech 19. 11. 2008 až 26. 11. 2008 celkem 147 respondentů. Jde o vzorek, který už má významnou vypovídací hodnotu. Díky tomu, že byl formulář distribuován přes internet, je mezi respondenty nejvíce zastoupena skupina mladých lidí ve věku 15 až 20 let, dále pak 21 až 30 let. Výzkum tak hovoří především o vztahu mladších posluchačů a diváků k médiím, výsledek proto považuji za zajímavý i z hlediska budoucnosti. Prakticky a reálně ukazuje i hodně z toho, co jsme mohli teoreticky předem předvídat. Pro mladé je, co se médií týče, nejdůvěryhodnější internet. Kdybychom se ptali lidí 55 a výš, jistě by to dopadlo trochu jinak (byl by to zřejmě tisk nebo rádio). Od televize jako od média čekají lidé v tomto průzkumu nejvíce zábavu, dále pak zpravodajství. Českou televizi nejvíce vnímají jako televizi se vzdělávacími programy jako nebulvární, ale také jako seriózní až nudnou (33 %). Zpravodajství České televize je hodnoceno jako nejdůvěryhodnější (72 %),

až dál za ním je pak Nova, její zpravodajství považuje za důvěryhodné 22 % respondentů. Nejzábavnější TV je podle nich Nova, ta má také nejatraktivnější grafický obal. V ČT jim nevíce chybí více filmů a zábavy a koncesionářské poplatky by za její program nemusela platit zhruba polovina lidí.

Z televize se přesuneme k rozhlasu, od něj nejvíce lidí čeká hudbu nebo hudbu a zpravodajství, navíc třetina lidí přiznává, že má rádio jen jako kulisu. A teď velká zajímavost pro všechny, kteří speciálně sledují témata hýbající veřejnoprávními médii a věčné debaty o statutu veřejnoprávnosti. Tak například u rádií lidé ani moc nevnímají, které je veřejnoprávní a které ne, 25 % respondentů považuje za veřejnoprávní i Frekvenci 1, jež je přitom naprosto komerční stanicí, nebo 22 % Evropu 2. U mladých lidí se také potvrzuje, že nezapínají rádio kvůli svým pravidelným pořadům, jak to bývá u starších, konzervativních posluchačů. Téměř 77 % dotazovaných si kvůli konkrétním pořadům rádio nezapíná. Ze jmenovaných stanic si nejlépe, i co se hudby týče, vede Evropa 2. Pokud mají dotazovaní potřebu rádio přeladit, pak je tím důvodem hned po špatné kvalitě signálu (28 %) právě hudba (24 %). A co je jistě též docela zajímavé, že právě mladší dotazované publikum projevuje jistou rezistenci vůči propagaci, když tvrdí, že reklama nemá vliv na to, co poslouchají. Že zapnuli rádio díky reklamě o sobě tvrdí jenom 12 % dotazovaných.

.....

2.7 Exklusivní rozhovor s novinářem Karlem Hvížd'alou (4. 5. 2009, Praha)

Karel Hvížd'ala je odborník na média, držitel Ceny Egona Erwina Kische a Ceny Ferdinanda Peroutky, podle vyjádření Václava Havla „nestor a guru českých novinářů“.

Jaké jsou, podle Vás, nejdůležitější role veřejnoprávních médií v ČR?

Role veřejnoprávních médií jsou v našem civilizačním prostoru všude stejné, a to platí i o Spojených státech, kde se podobná instituce jmenuje jen jinak - Public Broadcasting Service, ale jejich poslání je totožné. Zaprvé obsluhovat všechny relevantní skupiny obyvatelstva, tedy i ty, které nejsou v největších parlamentních politických stranách. Zadruhé působnost veřejnoprávních institucí vymezuje zákon, který říká, že povinností těchto institucí je „poskytovat efektivní, ověřené, všestranně vyvážené informace pro svobodné vytváření názorů.“ Problém je, že v naší svobodné politické kultuře, která má krátkou historii, si tyto formulace vykládáme jinak než ve „staré Evropě“.

Jakou vidíte budoucnost veřejnoprávních médií v ČR?

Vzhledem k tomu, že je velmi pravděpodobné, že stávající krize povede ke krachu stovek středních a malých vydavatelství v Evropě i USA, předpokládá se, že dojde k mnoha fúzím, tedy k ještě větší koncentraci, a proto se v Evropě diskutuje o tom, že role veřejnoprávních médií by se měla ještě zvětšit. Politici naopak – jak vidíme třeba v Německu – situaci zneužívají a rádi by moc nad těmito institucemi zvýšili. Doufejme, že soudy a občanská společnost veřejnoprávní media ubrání. V Německu zřejmě pokus o ovlivňování půjde i k Ústavnímu soudu.

Sloučí se jednou Česká televize a Český rozhlas? Prospělo by jim to?

Při současné politické kultuře by to situaci jistě neprospělo, protože by se s médii dalo snáze manipulovat - už by stačil jen jeden ředitel.

Je stávající způsob volby managementu veřejnoprávních médií v ČR nešťastný? Nebo je mechanismus správný, ale je pouze nešťastně uplatňován?

Chyba není ve volbě, ale v odvolávání: Žádná rada v Evropě nemá právo generálního ředitele odvolávat, ale pouze volit. Odvolat ředitele může jen soud. Totéž platí o radních, ti by měli být voleni ale z více míst a měli by to být odborníci a ne zástupci lidu. Rovněž by neměli suplovat vedení, ale jen dbát o to, aby média obsluhovala všechny relevantní skupiny obyvatelstva. Naopak by rada měla zajišťovat, aby lobbisté a politici nemohli media ovlivňovat. Proto rady původně vznikly.

Bylo by správné, kdyby byla v blízké budoucnosti ČTK privatizována a dostala se tak do soukromých rukou?

Za současné politické kultury – jak již z řečeného vyplývá – jistě ne.

Děkuji Vám za rozhovor.

ZÁVĚR

Na konci této své bakalářské práce mohu myslím s čistým svědomým prohlásit, že o roli i rolích veřejnoprávních médií v české společnosti vím poměrně dost. Sběrem materiálů, četbou literatury, hledáním patřičných rešerší, ale také nenahraditelnou osobní více než dvanáctiletou zkušeností práce v médiích a v neposlední řadě jako dlouholetý divák i posluchač jsem získal mnoho podnětů k ucelenějšímu obrazu o tom jaká jsou naše veřejnoprávní média i co považuji pro jejich ideální činnost za nejdůležitější během následujícího nejbližšího, ale i vzdálenějšího období.

Co se týče samotného charakteru programu médií veřejné služby, tím nejtěžším, před čím v této oblasti stojí, je uhájit si všechny základní prvky veřejné služby vedle silících trendů moderního mediální světa. Česká televize a Český rozhlas nikdy nesmí vysílat bulvár - myšleno v nejširším smyslu tohoto termínu.

Speciálně pak především pro rámec zpravodajských a publicistických pořadů je nejdůležitější vysoká míra nezávislosti na státní moci. Jakmile budou politici zcela běžně ovlivňovat, co se smí a co se nesmí vysílat ve zprávách, bude to opravdová „cesta do pekel.“ Krom televize a rádia, platí zdůrazňování významu svobody samozřejmě i pro ČTK. Co se formálních i obsahových prvků zpravodajství týče, nikdy modernizace veřejnoprávních médií nesmí překročit míru jisté slušnosti a serióznosti vůči aktérům prezentovaných událostí a respondentům reportáží a rozhovorů.

Jako jednu z klíčových a nejvýznamnějších rolí médií veřejné služby jsem v materiálu uvedl edukativní činnosti zacílenou především na děti a mládež. A není opravdu fráze známé rčení, které říká, že „mládí jsou budoucností národa“. Neucelená koncepce v oblasti výukových pořadů může být ale z dlouhodobého hlediska jenom a pouze pro ně samotné kontraproduktivní. Zde bych managementům televize i rozhlasu doporučil navázat - a ideálně dohromady - užší spolupráci s ministerstvem školství a vytvořit jasnou a efektivní koncepci vzdělávacích pořadů v užším kontextu s tím, co by měli žáci základních a středních škol znát a po absolvování školy určitě vědět. Když dnes mnozí z nich ani netuší, kdo byl Jan Palach nebo co se stalo v listopadu roku 1989, je to smutné a je to i výsledek zmíněné nekonceptčnosti a nespolečné práce médií s kompetentními úředními státními orgány. Nemalou úlohu by dokonce v systému atraktivních vzdělávacích programů mohla sehrát i ČTK, právě ona má bohaté archívy, které by učební obsah jenom obohatily a zpestřily.

Další oblastí, která již delší dobu viditelně pokulhává a kde přitom vidím velký význam a roli veřejnoprávních médií – tedy tou oblastí, jež vy měla být posílena, je oblast zábavy a vývoje

zábavné tvorby vůbec. Současná rezignace na dobrou „legraci“ i kvalitní satiru není rozhodně veselá. Zde by se měly managementy televize i rozhlasu zbavit strachu z reakcí politické sféry, ale i odborné sféry a být zkrátka více odvážnější. To, že lidé chtějí a očekávají od médií v hojně míře i zábavu nakonec také ukázal výzkum uvedený v praktické části mé práce.

Ze zmíněného průzkumu je také patrné, že otázka médií veřejné služby tolik veřejnost netrápí. Přesněji řečeno neumí všechny stanice televize a rozhlasu veřejné služby do této skupiny jasně zařadit, například skoro 29 % respondentů považuje za veřejnoprávní rádio Frekvence 1, které je přitom čistě komerční. Na tuto „zmatenost“ mají ale lidé právo a je jen a jen opět na médiích veřejné služby, aby o sobě dala více a lépe a jasněji vědět. A zde bych pak především Českému rozhlasu doporučoval, aby se mnohem více naučil „prodat“ to, co vytvoří, ale i prodat více sebe jako instituci. Česká televize a to i díky větší síle tohoto média už vesměs se svým marketingem a P.R. pracovat umí, už se prostě za ta léta naučila dát vědět o sobě a svých přednostech, nejnověji třeba o tom, že opět financuje dobré české filmy, že vytváří či spoluvytváří kvalitní společenské a historické dokumenty nebo že vysílá pestré zpravodajství 24 hodin denně.

Nakonec zde musím připomenout, že pro nezávislost médií veřejné služby je klíčové jejich financování. Právě v těchto dnech začala v Česku opět sílit debata nad zrušením koncesionářských poplatků a zavedení financování médií veřejné služby přímo z daní. Konkrétně 7. května 2009 přijali čeští senátoři k další diskusi návrh na zrušení koncesionářských poplatků. Zástupci médií veřejné služby se proti tomu bouří a dávají jasně najevo, že právě v těchto krocích spatřují budoucí cestu k omezení jejich nezávislosti a potažmo i svobody slova.

Literatura a další zdroje:

- 1) HAVEL, V. *V čem jsme jiní aneb veřejnoprávní vysílání v evropské mediální krajině*. Velká Británie, John Libbey Publishing, 2006, Předmluva k publikaci
- 2) HVÍŽDALA, K. *Moc a nemoc médií - Rozhovory a eseje*. Praha, Dokořán, Jaroslava Jiskrová - Máj, 2003 str. 236, 237
- 3) ŠMÍD, M. *(Prvních) 10 let České televize*, Vydala: Česká televize, edice: PR a Promotion; 2003
- 4) PUNČOCHÁŘ, J. *Média veřejné služby: věčná diskuse*, [on-line] 2008, Dostupný na WWW: <<http://puncochar.blog.respekt.cz>>.
- 5) Historie Českého rozhlasu, [on-line]. Wikipedia, 2009. Dostupný na WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/%C4%8Cesk%C3%BD_rozhlas>.
- 6) Česká televize [on-line]. Praha, 1999. Dostupný na WWW: <<http://www.ceskatelevize.cz/ct/historie/kroky.php>>.
- 7) ŠTENCLOVÁ, B. *ČTK vznikla zároveň s republikou* [on-line]. Praha, 2008. Dostupný na WWW: <http://www.praha.eu/jnp/cz/extra/osmicka_na_konci/ctk_vznikla_zaroven_s_republikou.html>.
- 8) Česká tisková agentura, Základní informace [on-line]. Praha, 2009. Dostupný na WWW: <http://www.ctk.cz/o_ctk/zakladni_informace>.
- 9) SLÁDEČEK, P. Role a postavení média veřejné služby v české společnosti počátku nového tisíciletí [on-line]. Rada ČT, Praha, 2000 Dostupný na WWW: <http://master.ceskatelevize.cz/radact/dokumenty/projekt_ct/sladecek.pdf>.
- 10) KOVAŘÍKOVÁ, D. *Role televizního vysílání veřejné služby v současném evropském kontextu*. Média a realita 2002. Sborník prací Katedry mediálních studií a žurnalistiky FSS MU Brno; 2002, s. 214-236.
- 11) ŠMÍD, M. *(Prvních) 10 let České televize*, Vydala: Česká televize, edice: PR a Promotion; 2003

- 12) HVÍŽĎALA, K. *Jak myslet média*. Praha, Dokořán, Jaroslava Jiskrová - Máj , 2005 str. 107
- 13) FRAJTOVÁ, M. *Český rozhlas sestavuje investigativní reportérský tým*. Časopis Týden, 19.03. 2009
- 14) LIPOVETSKY, G. *Soumrak povinnosti* ; Prostor 1999, edice Střed, str. 261
- 15) *Mediální vzdělávací pořady* [on-line]. Hermes, Politických vězňů 10, Praha 2009
Dostupný na WWW: <<http://www.hermesmedia.cz/?q=node/605>>.
- 16) POTŮČEK, J. *ČT zrušila pořad Stalo se. Nelíbil se na Hradě?* [on-line]. Server RadioTV, 13.01.05, Dostupný na WWW: <<http://www.radiotv.cz/clanky/2984/ct-zrusila-porad-stalo-se-nelibil-se-na-hrade-.html>>.
- 17) ŠMÍD, M. *(Ne)přednesený referát z Českého Krumlova (8.-9. listopadu 2002)* [on-line]. Louč, 14.11.2002, Dostupný na WWW: <<http://www.louc.cz/02/851114a.html>>.
- 18) TRUNEČKOVÁ, L. *Česká tisková kancelář. Otázky žurnalistiky*, Bratislava: 2000, str. 330
- 19) HVÍŽĎALA, K. *Moc a nemoc médií - Rozhovory a eseje*. Praha, Dokořán, Jaroslava Jiskrová - Máj , 2003 str. 236, 237
- 20) *Krise v České televizi*, [on-line]. Wikipedia, 2009.
Dostupný na WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Krise_%C4%8Cesk%C3%A9_televize>.
- 21) ŠMÍD, M. *(Ne)přednesený referát z Českého Krumlova (8.-9. listopadu 2002)* [on-line]. Louč, 14.11.2002, Dostupný na WWW: <<http://www.louc.cz/02/851114a.html>>.
- 22) SLÁMOVÁ, H. *Mediální zákony* [on-line]. Praha,2008.
Dostupný na WWW: < PhDr. Hana Slámová, <http://joomla.slamow.com/content/view/17/73/>>.
- 23) *Zpráva ČTK, Veřejnoprávní média by se mohla dočkat nových pravidel od Evropské komise*. Praha, 5. 11. 08
- Zákon č. 468/1991 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání
- Zákon č. 483/1991 Sb., o České televizi

Zákon č. 484/1991 Sb., o Českém rozhlasu

webové stránky České televize, Českého rozhlasu, ČTK

Dále: www.mediartv.cz, www.ceskamedia.cz, www.louc.cz